МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 39 (2560) | Ера, 14 май, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

ГУРЖИЙ ЛАЬТТАРА ДЕЗА ДЕНОШ

ТБИЛИСИ, 12 май. (ТАСС). Советски халкъий доттагІлени вошалеи атофеоз ала йиш йолаш яр Грузински ССР Лакхехьарча Советеи Грузе КП Центральни Комитетеи торжественни заседани.

Спорта Двореца йоккхача зале Іуйрийна гулбелар тайп-тайпара ханаш а профессеш а йола нах. Сий долашагІа йолча моттигашка багІа къаьнара большевикаш, Грузе Советски Іаьдал оттадар духьа къовсам лоаттабаьраш, шовзткъа шу е кхы дукхагІа ха хьалхагІа «Парте членалла дІаэцар дех аз,» аьнна духхьашха яздаьраш. Укхаза ба таханарча деной вахта бІубенна хьалаьцараш — промышленностеи юрта боахамеи хьалха латтараш, цІи кезза бола Ілма, техника, культура деятелаш, Советски Эскара тІемахой.

Деррига советски халкъ вІашагІкхийттача санна хет Дворецехьахоз гуржий, эрсий, украинций, белорусий, литовций, казахий къамаьлаш. Вошал долча республикай дерригача халкъаша шоай дикагІа бола къонгаш бахкийтаб укхаза, гуржий доттагІаша толамаш дахар шоашта ловш хилар царга гІолла дІаалар духьа, эггара дезагІа долча дийнахьа — Грузе Советски Іаьдал оттадаьи Коммунистически парти вІашагІъеллаи 40 шу дузача дийнахьа дІаалар духьа.

Сцене — байракхашта юккъе В. И. Ленина скульптурни портрет. Эггара езагІа йола минот, заседани хьаелла ха хьатІакхоачаш латт. ЦІаьхха тохаелар зал. Зале батІача Грузе ерригача автономни республикашкарча, областашкарча, районашкарча къахьегамхой 10 эзар гаргга болча викалаша чІоагІа тІоараш тох президиуме гучабаьннача — ССКП ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева, Грузе КП ЦК хьалхарча секретара В. П. Мжаванадзе, Грузински ССР Министрий Совета Председатела Г. Д. Джавахишвиле, Грузински ССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Г. С. Дзаценидзе сийна, союзни республикай делегацешта керте латтарий сийна.

Юбилейни торжественни заседани ше хьаеллаш, В. П. Мжаванадзе Грузе Компарте Центральни Комитета, Грузински ССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета цІерах, республикерча коммунистий, болхлой, колхозхой, интеллигенце, берригача къахьегамхой цІерах эггара хьалхагІа ше дег тІара оалаш дола дош Советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитета, Н. С. Хрущев керте латтача Советски правительствана хетаду Грузински ССР тоаяра а дегІайоалаяра а хьакъехьа цар чІоагІа йоакхо ярах. Цо цу тайппара дег тІара баркал оал вай Даьхен дерригача халкъашта, эггара хьалхагІа сийлахь-доккхача эрсий халкъа а, коммунизм хьалъеча республикана цар массаза а доккха вежарий новкъостал дарах.

Зале чІоагІа тІоараш тох заседане сий долча президиуме Н. С. Хрущев керте вола ССКП ЦК Президиум харжа аьнна предложени елча.

«Грузе Советски Іаьдал оттадаьи Грузе Коммунистически парти вІашагІъеллаи 40 шу дизар» яха доклад йир нов. В. П. Мжаванадзе.

ШЕРАГІА ЙОАРЖАЕ ХЬАЖКІАШ ЛЕЛАЕРИЙ ЯХЬ

Ялат дукхагІа гулдара вай керттера резерв я хьажкІаш, аьлар Н. С. Хрущева укх шера январь бетта хиннача ССКП Центральни Комитета Пленуме ше къамаьл деш. ХІара юрта боахама къахьегамхочун дег чу дийшад уж къоарггача хьаькъалера дешаш. Деррига шоай хьинар ура а оттадаь Даьхенна дукхагІа хьажкІаш ялара оарцагІбаьннаб хІанз колхозникаши совхозий болхлойи.

Къаьстта чІоагІа баьржаб хьажкІаш дукхагІа чуяра лоаттабу къовсам Ставропольски краерча Петр Денисенко керте латтача хьажкІаш лелаеча механизированни звенос Россера берригa хьажкІаш лелаераш семилетка кхоалагІча шера хьажкІаш дикагІа хьувкъае социалистически яхь йоаржаяра тІахьехаш кхайкарал дича денз.

Малав Петр Денисенко? Из ва Ставропольски краярча Карл Маркса цІерахча совхоза хьажкІаш лелаеча механизированни звено кулгалхо. Массехк шу да Денисенкоси цун доттагІаша И. Траньkоси, И. Григорьевси, И. Лепконогихи шоай хьажкІий кхашка кулгаца балхаш а ца деш машиний новкъосталца шера-шера хьажкІаш хьувкъаю. ДІадахача шера 237 гектара тІа дІайийнача хьажкІий цхьан участкера хІара гектара тІара 59,3 центнери, вокхан тІара — 72 центнери чуера Ставропольцаша. Кхы а доккхагІа декхараш тІаийцад П. Денисенкоси цун доттагІашеи семилетка кхоалагІча шера. Цар лаьрхІад укх шера 500 гектара тІа дІайийна хьажкІаш лелае а царех хІара гектара тІара 65 центнер чуя а.

Цхьан гектара тІара хьайоала хьажкІаш лоархІаш хилча башха дукха а хетац 59 центнер а е 72 центнер а, хІана аьлча кхыметтел вай республике а я гектара тІара бІаь центнерал совгІа хьажкІаш чуена звенош. Ховш да дІадахача шера Шаьлан районерча А. Зармаева 20 гектар йолча участка хІара гектара тІара 141 центнери Наьсарен районерча З. Кусиевай звенос 32 гектар йолча участкера гектара тІара 108 центнери хьажкІаш чуяр. Цхьабакъда П. Денисенко звеной яр миссел йоккха участок а йолаш деррига балхаш механизмашца а деш иштта хьажкІаш хьувкъаеш звенош кІезига я.

Цудухьа да Ставрополерча хьажкІаш лелаераш дІадоладаь из гІулакх Российски Федерацерча берригача хьажкІаш лелаераша чІоагІа хьаллаьцар. Эзараш я хІанз семилетка кхоалагІча шера Даьхенна мазшша хьажкІаш ялара духьа социалистически яхье яьнна звенош.

Ставропольски краярча новатораша дІадоладаь патриотически гІулакх чІоагІа хьаллаьцад вай республикерча дукхачa колхозникашеи совхозий болхлошеи а. Петр Денисенко керте латтача звенос баь тІахьехам эггара хьалха хьаллаьцар республике гІорваьнна волча Шаьлан районерча «Джалка» яхача совхоза хьажкІаш лелаерхочо А. Зармаева. Цун звенос дош деннад укх шера 200 гектара тІа дІайийна хьажкІаш лелае а царех хІара гектара тІара 120 центнер фуалъяха хьажкІаш чуя а. Иштта хьажкІаш лелаерий Ерригроссийски яхьа юкъе яхай цу совхозера Джамалаев Тати звено а. Цу звено членаша а лаьрхІад 200 гектар йола участок лелае а хІара гектара тІара 105 центнер фуъал яха хьажкІаш яргІйолаш ужаш хьувкъае а.

Кхы дукхха а республикера хьажкІаш лелаеш йола звенош яхай цу социалистически яхьа юкъе. Геттара дика да, Денисенко звенос дІадоладаь гІулакх гІорбаьннача новатораша лаьца ца Іеш дукхача кхыболча хьажкІаш лелаераша а хьаллаьца хилар Наьсарен районерча «Назрановский» яхача совхоза Аьлти-Юртарча отделенера О. Мальсагов керте латтача хьажкІаш лелаеча механизированни звенос соахка лелаяьй 204 гектар хьажкІаш. Цхьабакъда, дІадахача шера фуъал яьхача хьажкІий 23 центнер мара яккха вІаштІехьдалацар цу звено члений цхьа гектара тІара. 1960 шера шоаш даь гІалаташ бокъонца дашха а даьшха шоай ерригa торонаш а техка, укх шера 300 гектара тІа дІайийна хьажкІаш лелае а хІара гектара тІара 70 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуя а дош деннад комсомольско-кагирхой бригада.

Укх шера 300 гектар йола хьажкІий участок лелаю цу совхоза Яндерча отделене механизатор Чахкиев Махьмад керте латтача звенос а. Цу звенорча хьажкІаш лелаераша а дош деннад хІара гектара тІара 65 центнер хьажкІаш чуя.

МагІалбика зоне, Надтеречни, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, иштта дукхача кхыча районашка а я Ставрополерча дикагІа болча хьажкІаш лелаерий тІахьехам хьал а лаьца Российски Федерацерча хьажкІаш лелаерий социалистически яхьа юкъе яха звенош. ХьажкІаш лелаерий Ерригроссийски социалистически яхьа условешка хьежжа 200 гектарага кхоачаш а кхы тІехйолаш а йоккхий яьй цар шоай участкаш, ССКП Центральни Комитета РСФСР йолча бюро соцамо вай зонерча колхозаштеи совхозаштеи белгалдаьккхача тайпара 60—65 центнер фуалъяьха хьажкІаш хІара гектара тІара чуя а лаьрхІад цар.

Российски Федерацерча хьажкІаш лелаерий социалистически яхь дІайолаеннай. Дукха нах юкъе баьхкаб семилетка кхоалагІча шера хьажкІаш хьувкъаяра лоаттабеча къовсаме. ДІаяхача хана цІаккха а хиннабац хьажкІаш лелаераш хІанз мо хьинар айденна къахьегаш. Дукха а дукхагІа долча боахамашка кхетамца, хьажкІаш дикагІа хьувкъаргйолча тайпара ду деррига бІаьстан балхаш. Партийни, Советски, профсоюзни, комсомольски организацей а боахамий кулгалхой а декхар да кулгаца деш дола балхаш мамогга кІезиг а деш механизмай новкъосталца йоккхийча участкаш тІа дІайийна хьажкІаш лелаяра гІулакх хьаллаца а шерра доаржаде а. Цхьабакъда звеношта йоккхий участкаш дІателача хана цар торонашка а дІадахача шерашка Іоьча хьажкІаш лелаяра опытага а хьажа веза. хІана аьлча доггІача тайпара гІулакх а деш ужаш леларгІоацача звеношта йоккхий участкаш дІаелга цар хьажкІаш йоаергья.

ХьажкІаш лелаерашта эггара бехктоккхамех йола ха я хІанз хьаэттар — хьажкІаш дІайийна бала а уж дІайийнача участкашта гІулакхде болабала беза а ха.

ХьажкІаш хьувкъаяра а тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара а хІанзара хІара ди боккхача лоархІаме долга кхета а деш, берригa низ бІаьстан балхаш ханнахьа а бокъонца а чакхдахара тІабахийта беза. Цу гІулакхага къаьстта бІарг локхаш хила беза юрта боахама специалисташ, цар хІара денна тІахьожам лоаттабе беза звеной балхашта.

ХІара гектара тІа дІайийна хьажкІаш бокъонца хьувкъаяра къовсам лоаттабе беза колхозникашеи совхозий болхлошеи. ТІаккха мара вІаштІехьдаргдац вай валови ялат дукхагІа даккхара хьакъехьара ССКП Центральни Комитета мехка хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдеча доагІача тайпара дакъа лаца.

Шеко яц Российски Федерацерча хьажкІаш лелаерашта юкъе яьржача социалистически яхье вай республика хьажкІаш лелаяраша керда толамаш доахаргхиларахи Нохч-ГІалгІайчен юрта боахама къахьегамхой ССКП XXII съезда сийленца накъа гІортхиларахи.

ССКП XXII съезда сийна

Новатораш хьалха латт

ЧІоагІа овсаре къахьег укх шера «Горскнефть» управленерча промысловикаша. Планал совгІа бІаьш тоннел дукхагІа мехкдаьттеи ах миллион кубометр гаргга гази яьккхай цар ер шу доладелча денз. Производствера дикагІа бола нах — рационализатораши изобретателаши бахьан долаш да, керттерча даькъе, планаш ханал хьалха кхоачаш а йир, технически прогресс лакх а йир. Цар енна 45 предложени балха юкъе йоалаярах укх шера кердача ахчанца 7500 сом кходе торо хиннай.

Соахка цу юкъагІа хинначул рационализаторашеи изобретателашеи укх шера енна предложенеш 33 проценти царех хьабоала пайда 70 проценти алсамдаьннад. Дика производства новатораш ба токарь И. Перезолин, электрикаш И. Сидельников, А. Жилин, инженер, П. Беседин, механикаш Г. Бондарь, А. Шепилов.

Болх аттача боаккхаши пачхьалкхен фузкъа кходеши дукха гІулакхаш чакхдаьхад телемеханизированни промысла къонача болхлоша комсомольца Ковалев Анатоле, коммуниста Чернобаев Александра, комсомольцаша Ступицин Викторей Сидельников Иванеи.

КІедж етташ мехкдаьтта доаккха керда мелови скважинаш болх бе йолаяларца 4 дюйма йола задвижкаш дукха эшар горагорцашта. Болх баь яьнача задвижкашка юха а болх байта тарлургдацар-теш? Из декхар шийна хьалхашка оттадир новкъостий Н. Крылов, М. Хаснутдинов, В. Лопатин, В. Гришанцев юкъе боагІаш йолча рационализаторий комплексни бригадо. ТІабийрзза цар хьийга къа зехьа довнзар, дика аьттув баьлар цар: тишъеннай, аьнна, дІакхувсаш хинна задвижкаш юха а мегаш хургйола никъ корабир царна.

Мехкдаьтта доаккхача кхыча районашкара хьа а Іомадь цар шоай балха юкъедоаладаь гІулакхаш дукха да.

ССКП XXII съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, дукха езача Даьхенна планал совнагІа бІаьш тоннаш мехкдаьтта дала лерхІ «Горскнефта» мехкдаьттахоша, хІаьта из сийлахь декхар кхоачашдара доккха беркат доал коллективана рационализаторийи изобретателийи балхах.

Т. РУСЛАНОВ,
инженер.

Гектара тІара 70 центнер

Довкъашкеи босешкеи да «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене Мальсагов Османа звенон кхаш.

Комсомольций - кагирхой звеньевой Мальсагов Осман 1958 шера ше трактористий курс яьккхача хана денз болх беш ва цу кхашка. ДІадахача шера цун механизированни звенос 204 гектар долча лаьтта болх бир, гектара тІара 23 центнер гибридни хьажкІаш а яьхар.

Дуккхача лаьташка чІоагІа хьажкІаш хьувкъийтара тІехьарча механизированни звеной Ерригроссийски яхь дІайолае аьнна Ставрополерча механизатора Петр Денисенко баь тІахьехам чІоагІа хьаллаьцар звенон членаша Оздоев Мовлас, Колоев Гирихана, Хачубаров Хьадиса, Ганоев Муслима шоай звеньевой керте а волаш.

Звено йоккхагІьйй, цунга дІаеннай «Беларусь» яха кхоъи ДТ яха цаІи трактор, кхо сеялка, кхо культиватор, 2 хьажкІаш чуэца керда комбайн.

ХьажкІаш дІае дика кийчъьяр участок, хІара гектара тІа 23 тонн кхо диллад. ВИР-42 яха дІаде фу а техника а дика кийчъьй.

300 гектар хулча лаьтта хІара гектара тІа 70 центнер хьажкІаш яха ше тІаийца декхар кхоачашде чІоагІа къахьегаш я Мальсагов Османа звено. Кхаш дола моттиг нийса йоацаш халонаш хуллашехь хІанзе а 200 гектар совгІа хьажкІаш дІайийна цо.

ХІара денна хьажкІаш дІаера норма кхоачашъю хьажкІаш дІаювча трактористa Колоев Гирихана. Звенон болхлошта кхоъам луш болх бу Османа ше. «Беларусь» яха трактор дика хьожаш лелаярах щозза преми ийцай къонача трактористa. 1958 шера денз цкъа капитальни ремонте яхийта езаш хиннаяц цун трактор. Цу хана денз 2500 гектар условни лаьрхІа лаьтта аьхад цо, 1600 гектар мара аха ца дезача.

Дика болх барах дІадахача шера райисполкома, совхоза дирекцеи партийни организацеи сийлен грамота, ВЛКСМ-а сийлен грамота еннай Мальсагов Османа.

«Укх шера чІоагІагІа болх бе беза, соахкарчул 100 гектар гаргга дукхагІа долча лаьтта шозза дукхагІа хьажкІаш хьувкъае езилга бегаш бац. Цхьабакъда из атта декхар деце а, кхоачашдулургдолаш да из-м», йоах хьинар долча трактористa.

Р. НАУРБИЕВ
(собкор).

Маякашца нийслуш

— Хьава, хезадий хьона тахан агитатора Еризиев Супьяна дийцар? — аьнна хьаьттар Аймане ший звеньевайга. Из йист хила а кхеле ше аьлар цо. — Бичалова Мерижайнеи Ахметова Руманаи коммунистически къахьегама ударникий цІи еннай.

— Яла а йоагІаш еннай царна из сий дола цІи, — аьлар — звеньеваяс Исаева Хьавас. — Цар шоаш кхо ца беш, чІоагІа къахьийгад. Мерижаси Руманеи хьалхле лелаеча звеноша дукхача шерашка дика хьувкъийт хьажкІаш, хІаьта дІадахача шера гектара тІара 300—370 центнер шекара свекла а яьккхар цар.

Звенон кхыча членаша а дакъа лаьцар къамаьла юкъе. Из цІи тилларах дувзаденна шоашта хетараш дийцар цар.

— Вай звенона йоаккхалургьеций коммунистически къахьегама цІи, царел вогІа да вай? — аьлар Аймане.

— Йоаккхалургья! — аьлар мехкараша цхьатарра.

— Хьадувла, мехкарий, шо раьза дале, укх шера вай а гектара тІа 300 центнер шекара свекла хьувкъаергья, — аьлар Исаевас.

— Тхо раьза да, кхы дукхагІа а хьувкъаертья, — аьнна раьза хилар звено членаш.

Исаевай звенос бокъонца дІаболабир чІоагІа свекла хьувкъаяра болх, социалистически яхье хьалхара моттиг лацара къовсам.

Дика тІаяьннай Исаевай звеной участке свекла, дерригача кхай тІа нийса мугІараш да гуш.

ХІара денна массарел хьалха кхай тІа боагІа звено берригa болхлой, массарел тІехьа дІа а болх, хІара минот еза хет царна. 30 саг ва звеноца.

Дийнахь нормах 0,06 гектар свекла нийлхъе езача 0,075—0,09 гектар нийлхъю цар. Норма тІеххкоачаш ца еш цхьаккха саг вац. Барт болаш а дика а бу цар болх.

Тха совхоза кхоалагІча отделене свекла нийлхъеча хьалхара моттиг лаьцай Исаевай звенос.

Шекара свеклана дика гІулакх дарах отделене карара кара тела вымпел еннай цу звенона.

— Укх деношка ерригa а 30 гектар свекла нийлхъяь, тоаяь даьннад тхо, хІанз 38 гектар йолча хьажкІашта оасар де а долалургда — йоах Исаевас. — Тхона могаргда кха цІена лоаттаде а дІайийна культураш хьувкъийта а.

К. ТОМИЛИН,
«Шалинский» совхоза парткома секретарь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЧЛЕНА ДЕКХАРЕХ нн. В. В. ГОЛУБОВСКИЙИ А. И. ШЕПЕЛЕВИ МУКЪАБОВЛИЙТАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

Кхычахьа болх бергболаш Нохч-ГІалгІай АССР-ера цІабахарах города Грозне Старопромысловски района № 22 йолча Нефтемайски хоржамий округе хержача депутата Василий Васильевич Голубовскеи города Грозне Сталински района № 39 йолча Чернышевски хоржамий округе хержача депутата Алексей Иванович Шепелевеи дехарах Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума членаллара мукъабоалийталба.

Нохч-ГІалгІай АССР-а
Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР-а
Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь
М. КОМАРОВ.

г. Грозный. 1961 шу, 8 май.

НН. А. А. ГУНЬКОИ А. А. ПОХВИЩЕВИ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЧЛЕНАЛЛА ХАРЖАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума членалла хоржалба города Грозне Старопромысловски района № 20 йолча Горьковски хоржамий округе хержа депутат Алексей Андреевич Гунькои города Грозне Ленински района № 8 йолча Сталински хоржамий округе хержа депутат Алексей Алексеевич Похвищеви.

Нохч-ГІалгІай АССР-а
Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР-а
Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь
М. КОМАРОВ.

г. Грозный. 1961 шу, 8 май.

Грузе Коммунистически парте Центральни Комитетага, Грузински Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумга, Грузински ССР Министрий Советага

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дІайха моаршал а луш, дезача денца—Грузе Советски Іаьдал эттаи Коммунистически парти вІашагІъеллаи 40 шу дизарца даькъал бувц Грузе болхлой, колхозхой, интеллигенци, берригa къахьегамхой.

Грузе Коммунистически парти, Ленина сийлахь-йоккха парте къаьнагІарча, денал долча отрядех цаІ я. Цун истори Советски Союза сийдолча Коммунистически парте истореца айхха дувзаденна дола дакъа да. Грузе Коммунистически парти вІашагІйолларах гуржий халкъа вахар чухь доккха политически лоархІам болаш гІулакх хилар. Ленински Центральни Комитета хьалхленца Грузе Коммунистически парти керте лаьттай социальнии къамани кортамукъале яккхар духьа къахьегамхоша лоаттабаьча къовсама а, хІаьта Советски Іаьдал оттадаьчул тІехьагІа керда, социалистически вахар хьалдар духьа, республика экономикеи культуреи тоаяр духьа лоаттабеча къовсама а.

Укх 40 шера чухь Закавказа халкъаша доттагІал а долаш, вай мехкарча дерригача халкъашца цхьана Грузе къахьегамхоша дика кхоачашду общество коммунистически хьисапе эргаяккхара декхараш. Сийлахь-боккха Даьхен тІом лаьттача шерашка берригача советски наха а санна, цар хьахьекхар шоаш социалистически Даьхенна, Коммунистически партена боарам боацаш чІоагІа мутІахь хилар, халкъашцарча ленински доттагІлена шоаш тешаме хилар, цар шоашкара доагІаш дола дакъа лаьцар фашистски захватчикаш эша а баь, вай мехко исторически котало йоаккхаш.

Гуржий халкъо тахан де доагІа доккхал а деш ший кхелаш овлангара денз хийца болча 40 шера хьабеначa сийдолча къовсамеи къахьегамеи накъа итогаш ю. Цу шерашка низ бола промышленность, дукха доакъош дола юрта боахам, чІоагІа дегІаена социалистически культура а йолаш йола республика хиннай Грузех. 1913 шераца нийсбича промышленноста валови продукци яккхара боарам шовзткъазза лакхбеннаб. Республике хІанз йоаккхаш йола электроэнерги, революци ялалехьарча Россе ерригача электростанцеша йоаккхаш хиннaчул дукхагІа я. Социалистически Грузе хьалдаь а чІоагІа детІаухаш а да металлургически, машиностроительни, горнорудни, электротехнически, химически, кхыдола промышленноста доакъош. ТІеххьарча шерашка карагІдаьннача лоархІамерча гІулакхех цаІ да Карадаг-Тбилиси яха газопроводи Грузински ССР Ілмай Академе атомни реактори хьалъяр.

Доккхий, дог гІоздоаккхаш дола хувцамаш хиннад Советски Іаьдал латтача шерашка республика юрта боахаме Коллективизаци котъяларо довзаргдоацаш хийцад гуржий юрта сибат. Ахархошта иразерча вахарга бода никъ хьабийлар колхозни строя. ХІанз республике вІашагІбелла а дика дегІаухаш а механизированни социалистически юрта боахам ба. ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш ураоттадаь болча юртарча къахьегамхоша къовсам лоаттабу юрта боахама производство дІахо хадданза дегІакхувлар духьа.

Хадданза тоалуш латт республика къахьегамхой материальни вахар, тоалуш латт формах къамани чулоацамах социалистически йола гуржий халкъа культура. Дукха школаш, Ілма-тохкама учрежденеш, клубаш, библиотекаш, музеяш, кинотеатраш да республике. Доккхий хІамаш карагІдаьннад литературанеи искусстванеи.

Республика къахьегамхоша боахами культуреи хьалъеча даьха толамаш Коммунистически партеи Советски правительстваи лелаю ленински къамий политика чакхъяхар, эрсий, украинций, белоруссий, Советски Союзерча вошал долча кхыча халкъаша хадданза новкъостал дар бахьан долаш да. ДоттагІал, барт болаш болча вай мехка халкъий дезала юкъе, Коммунистически парте хьалхленца гуржий халкъо денал долаш къовсам лоаттабу парте XX-чеи XXI-чеи съездий исторически решенеш кхоачашъяр духьа, шерра коммунистически общество хьалъеча керда толамаш дахар духьа. ЧІоагІа дегаш айденна а къахьегама хьинар совдаьнна а болаш ССКП XXII-ча съезда дерригача советски халкъаца цхьана накъа баха кийчлу Грузе къахьегамхой, боахами культуреи хьалъеча даьхача кердача толамашца из белгалъяккха гІерташ.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет, СССР Лакхехьарча Совета Президиум, СССР Министрий Совет чІоагІа дог тийша я коммунистически общество хьалъяра сийлахь доккхий декхараш дика кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме Грузе къахьегамхоша шоай низи хьинари кходерг ца хиларах. Коммунизм хьалъеча ворхІ шера плана заданеш кхоачашъеча, республика экономикеи культуреи дІахо дегІайоалаяр духьа лоаттабеча къовсаме керда толамаш дахар лов тхона талант йолча Гуржий халкъо.

Даькъала хилда Грузински Советски Социалистически Республика 40 шу дизар!

Даькъала хийла Грузе Коммунистически парти — ССКП денал дола отряд!

Даькъала хилда Советски Союза халкъий вежарий доттагІал — вай сийлахь-йоккхача Даьхен низеи из дегІаяреи йохаргйоаца лард!

Даькъала хийла советски халкъ тешшаме коммунизма коталонга дугаш йола Советски Союза Коммунистически парти!

ССКП ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ. **СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ.** **СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.**

ТІеххкоачашду декхараш

ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа яхара яхь а йоаржаяь семилетка кхоалагІча шера чІоагІа къахьегаш хьайоагІа Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектив. Валови продукци арахецара биъ бетта план 102 процент кхоачаш а яь, май бетта план ханал ши ди хьалха кхоачашъе тІаийца декхараш графиках мадоагІар кхоачашду цо.

Пари, электроэнергии, доагами планал совгІа цхьа процент гаргга кходе вІаштІехьдаьннад коллектива, хІаьта мехкдаьтта продукташ йовлга 1,9 процент лохдаьд.

Продукце дикал лакха а йолаш биъ бетта план хьалхагІа кхоачашъяра цехий а установкай а коллективаша шоашта хьалхашка хоадам боллаш декхараш оттадаьдар. Уж декхараш 25-ча апреле кхоачаш а даь, заводе хьалхара моттиг яккхар новкъост Тимофеев керте латтача номер 6 йолча цеха технологаша. Май бетта таханарча денга а планал совгІа итташ тоннаш продукци арахийцай цар.

ЦхьоалагІча Май цІейна къахьегам доккхийча толамашца накъа ера нов. Дудник керте латта 4-ча цеха коллектив а. Мехкдаьтта сийрда продукташ хьакъоасттаяра биъ бетта план 28-ча апреле кхоачаш а яь, укх деношка кхы а дикагІа къахьегаш я из.

Рационализаторски предложенеш телаш балха овсарле лакхъяра а чІоагІа къахьийгад цеха технологаша. Цеха кулгалхо Дудники, цун заместитель Куравини, воккхагІа вола инженер Поволяеви, иштта установкай кулгалхой Штейнгардти, Мельникови, Бедрицкийи чубоагІаш йолча творчески группа, секцешка гІолла продукташ дІа-юха ухаргйола гІулакх вІаштІехьдаьккхад установкашка. Цудухьа, коллектива 30 эзар сом кходе тарденнад дІабахача биъ бетта. Планах кходе дезаш хинначул кхозза дукхагІа хул из.

Пхиъи, ялхи, бархІи, итти номераш йолча установкай технологаша тІаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдара хьалхле яьккхай. Биъ бетта план 20-ча апреле кхоачаш а яь, планал совгІа Даьхенна итташ тоннаш сийрда продукташ еннай цар.

Коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеш я иштта дика къахьегама толамаш доаха коллективаш. Царех дукха а доахк хьокхам эца мегаргбола гІулакхаш. Цхьабараш профсоюза юкъара балхаш деш ба, шоллагІбараша агитационно-кхетама балхаш дІакхухь, иштта тайп-тайпарча дешара заведенешка деша багІа. Масала, номер 5—6 йолча установкера В. Самойлова мехкдаьтта техникума подкурсашкеи Т. Разунова сайрийна дешача школа 10-ча классеи, хІаьта 8-ча установкера операторий помощникаш В. Полянский мехкдаьтта институтеи, В. Гусаков техникума подкурсашкеи деша багІа. Производства план тІеххкоачашъяь ца Іеш дика а деш цар.

Къахьегама доккхий толамаш доахаш ба цу установкашкара оператораш нн. Веденикови, Болдасови, Мигалини, иштта кхыбараш. Шоаш тІаийца декхараш массаза а тІеххкоачашду цар. Къонача технологашта дукха хана дез карaерзаяь шоай балха опыт дІайовзийт цар. Цудухьа, установкашка цхьаккха а вац балха норма 105 процентал лохехьа кхоачашъеш.

М. ТУМГОЕВ

Ханнахьа кийчье еза школаш

Селхан ССКП Нохч-ГІалгІай обкома заседаней зале ССКП горкомийи райкомийи пропаганда дешашта болча секретарий, городийи районийи халкъа дешара отделий заведующей совещани хилар. Совещане дийцар, общественность юкъе а озаш кердача дешара шера ханнахьа школаш кийчъе, аьнна Белгородоки областе дІадоладаь дика гІулакх хьал а лоацаш вай республикера школаш хьа тІа доагІача дешара шера кийчъярах дола дош.

Республикера школаш ханнахьа тоаяь кердача дешара шера кийчъяра даь цхьадола балхаш а, йолаш йолча торонех бизза пайда а эцаш уж кийчъяь яхара тІехьа хьалхашка латта декхараш а белгалдоахаш эггара хьалха къамаьл дир совещане Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министра А. И. Ромовске. Иштта совещане къамаьлаш дир Грозненски ГорОНО заведующе нов. Малярова, ССКП МагІалбика горкома секретара нов. Бузуркиева, Ачхой-Мартановски райОНО заведующе нов. Акименко, и. кх.

Совещане къамаьлаш даьраша дийцар школашта ханнахьа ремонт яра, хьехархой квартирашца Іалашбара, дешача книжкашца, школай мастерскешта, кабинеташта эшача оборудованеца, йоагоча хІаманца школаш Іалашъяра тІехьа городашка а районашка а цхьадола балхаш даь хилар, хІаьта сиха а дика а школаш кийчъяра тІаийца социалистически декхараш а дийцар. Иштта цар белгалдир из болх дІабахьара юкъера цхьадола кхоачамбоацараш а. Масала, чІоагІа ладара леладу строительни организацеша керда школаш хьалъяра, школашта капитальни ремонт яра балхаш, йиллача хана уж балхаш кхоачашдац, школаш кердача дешара шера кийчъяра балха хІанз а общественность кхоачамболлаш юкъеозац.

Совещани йистейоаллаш гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председатела заместитела В. Д. Сухиней, ССКП Нохч-ГІалгІай обкома секретара А. Г. Цветковеи.

С-Г. КОТИЕВ.

Кердача декхарашка хьежжа тоабе культпросветучрежденей болх

СОКП ЦК январски Пленума соцамашцеи СОКП ХХII-ча съезда кийчо ярцеи дувзаденна культура учреждений декхараш дувцаш доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР культура Министра депутата **В. А. Татаева.**

Ший докладаца цо аьлар берригача мехка юрта боахам дIахо а тоабара Iалаьмате боккха лоархIам болаш да СОКП ЦК январски Пленума соцамаш а зональни совещанешка Н. С. Хрущева даь кIоаргга хьаькъал дола къамаьлаш а. Беррига къахьегамхой царех дика дIакхета а беш, цар хьаькъал, хьинар лакх а деш, сихах коммунизм хьалъяра новкъостал де деза берригача культура болхлоша. СОКП ХХI-ча съезде Н. С. Хрущева яьхад, «Миллионаш болча наьха кхетам лакхагIа мел хул дикагIа, сихагIа кхоачашъергья коммунизм хьалъяра планаш».

Боахам тоабарца чIоаггIа уйла тIаяхийтай вай республике берригача къахьегамхой культура лакхъяра, Ленина хьехамца, коммунистически кхетамца нах кхебара. Цу гIулакха хьалъяь 305 клуби культура цIаи, 5 миллион гаргга книжкаш чу а долаш 693 библиотека, 80 эзар радио, 50 эзарнел дукхагIа радиоприемник, 5 эзар телевизор я вай республике. Укх шера 6 эзар керда радиоточка оттаергья. ХIара денна юрта клубашка, халкъа культура цIеношка 60 эзар гаргга саг воагIа партеи правительстваи решенеш йовза, политика а Iилман а лекцешка ладувгIа, кинофильмашка, спектаклашка, концерташка хьежа. Виъ эзар гаргга колхозник, совхозийи РТС-ийи болхло ва тайп-тайпарча кружокашка болх беш.

Грозне хьалъяьй телецентр, хIаьта кастта республика масса а йолча моттигера телевидене передачаш е йиш хургйолаш дIа-юха кхувла телевизионни станци еш латт.

Вай республике болх беш я 996 художественни самодеятельноста кружокаш, царех 496 колхозашкеи совхозашкеи а йолаш. ХIанз вай республике художественни самодеятельноста юкъе дакъа лоацараш, школашкара бараш а таьрхIача, 50-эзарнел совгIа саг ва, хIаьта шу хьалхагIа хинначул кхозза дукхагIа нохчийи гIалгIайи мехкарий а ба царца.

Художественни самодеятельноста ларда тIа вIашагIдохк халкъа театраш. Царех цаI гIалгIай меттал дика болх беш да Наьсаре. Цул совгIа республике болх беш 10 культура университет, шиъ юртбоахама говзалаш Iомаю университет, суртий галлереяш я.

Клубай учрежденей беррига болх эйхха бувзабенна ба къахьегамхоша беча балхаца. Къахьегамхошта новкъостал ду цар болх дикагIа вIашагIболлара, балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахара, къахьегамхой кхетам лакхбара, балхах мукъа болча хана сакъердаме салаIара.

ДIадахача шера 26 эзарнел совгIа доклади лекцийи йийшай республике, царех эзарнел совгIа юртбоахама балхий хьакъехьа а йолаш, хIаьта 13 миллион сага кино хьекхад.

Наьсарен, Шаьла, Наурски, Шелковской районий клубашка дикагIа болх бераш хетаяь сайренаш, суртий выставкаш хул. Цар дикагIа барий балха опыт дIайоаржаю, сий лакхду. Из тайпа болх кхыча районашка а бе беза.

Курчалоевски культура цIагIа хьажкIаш хьувкъаяра йола ший балха опыт ювцаш къамаьл дир хьажкIаш дика хьувкъаярах цIи хезача Зармаев Абдул-СаIида. ДIахо йодача хана хьажкIаш хьувкъаяра цу районерча къахьегамхошта новкъостал де дош а делар цо. Цу тайпара дикагIа болча болхлоша шоай балхах нах дIакхетабеш 50 сейре хиннай республике, цига дикагIа волча бIаь болхлочо къамаьл а даьд. Цу тайпара болх дIахо а шербе беза клубашка.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара тайп-тайпара лекцеш ешаш, январски Пленума материалаши, дикагIа барий опыти ювцаш передвижкаш юрташка ухийташ дика болх баьб краеведчески музея.

Коммунистически хьисапе къахьега а иразе баха а къахьегамхой кхетам лакхбара боккха лоархIам болаш да литература. ДIадахача шера а укх шера хьалхарча квартале а юртбоахама хетаяь арахийцай 30 эзар экземпляр тираж йола 22 тайпа брошюреи книжкеи, 29 эзар экземпляр тираж йола 22 плакат. Цхьабакъда уж кхоачамболаш дац. Юрта боахама къахьегамхошта деза дикагIа йолча маякий балха опыт ювцаш, къахьегама овсарле лакхъеш, хьадечунга дIадодар кIезигдеш, тунеядцашца къовсам лоаттабеш дола литература. Цу балха юкъе оза беза дикагIа бола специалисташ, писателаш, юртбоахама дикагIа бола болхлой.

ТIехь-тIехьагIа библиотекашка дукхагIа хул тайп-тайпарча книжкай чулоацам бувца дешархой конференцеш. Из болх мамогга шербе беза. Къаенна балха методаш ювцаш дола книжкаш, кхыдола пайданна доаца литература дIадаккха деза библиотекашкара.

Книжкаш къахьегамхошка дIакхачийтара, дохкара чIоаггIа болх бе беза торгови организацешка. ХIанз укх сахьате из болх во бу цар. Арадаьнача книжка 100—500 экземпляр мара дIахьоц респотребсоюзо, царех 5—10 книжка дохьийт райцентрашкарча тикашка. Юртарча тикашка цхьаккха хIама а хилац. Болх цу тайпара бе метаргбац.

Книжкаш дохкара дикка новкъостал деш керда болх болабаьб Наурскии Сунженскии районий культура отделаша. Цар тикашца барта а баха книжкаш библиотекашка гIолла дохкилга вIаштIехьдаьккхад. Из тайпа болх кхыча районашка а бе беза.

ДIадахача шера шоай план 97,2 процент мара кхоачаш а ца еш болх эсалбаьбар кино болхлоша. Кино лаьрхIача хана ца хьокхаш а во хьокхаш а моттигаш хиннаяр. Цудухьа 1960-ча шера Нохч-ГIалгIай Министрий Совета цу дешага ла а дийгIа болх тоабара тIаберзабаь соцам бир. Цунах пайда а ийца, шоай болх тоа а баь, кино болхлоша укх шера хьалхарча квартале баьча балхах Российски Федераце кхоалагIа моттиг яьккхай. Укх шера республике 14 керда кинотеатр болх бе долалургда. Царех цаI 1000 саг чу а хьожаш «Космос» яха кино Грозне хьадел, Урус-Мартане, «Новая Катаяма» яхача поселке, Надтеречни районе, иштта кхыча районашка а хьаделларгда кинотеатраш.

Из иштта дале а, — йоах нов. Татаева — коммунистически кхетам бола керда саг кхевара бокъонца кхоачамбеш бац хIанз а культура учрежденей болх. Дукха да цар балха юкъе кхоачамбоацараш.

Колхозашкара, совхозашкара кино хьувкха дукхагIа йола моттигаш цу гIулакха кхоачамбеш яц. Кораш, наIараш еха, Iай цIи ца йоагаеш, шийла, Iоха скамейкаш, гIандаш доацаш хул уж. Моттигерча советаша новкъостал де деза кино хьувкха моттигаш тоаяра.

Ала деза цхьайолча культурно-просветительни учрежденеша, къаьстта Ачхой-Мартановски, Ведениски, Первомайски, Надтеречни, Гудермесски районашка дикагIа йола опыт дIайоаржаяра болх формана лелабеш хилар. Цар маякий балхах информацеш тел, хIаьта цар балха опыт бокъонца балха юкъе яхьара хIама дац. Цу районашка хьокхама агитаци мела лел, дукхагIа йолча хана бокъонца боахама балхаца ювзаенна яц.

Нов. Татаева критика йир культура Министерства бехтокхамерча болхлошта, районашкарча культура кулгалхошта цар культура учрежденешта доал эсалдарах, комсомольски организацешта цар культура учрежденей балха юкъе кIезига дакъа лацарах.

ДIахо болх тоабара, — аьлар нов. Татаева, — культура учрежденей материально-технически база чIоагIъе, царна дика кадраш кийчъе еза, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша культура лакхъяра дукхагIа уйла тIаяхийта еза.

☆ ☆

Содоклад е дош лу халкъа образованеи культураи масса а хана йолча комиссе председатела депутата **Б. Г. Габисова.**

Парте ХХII-ча съезда сийленца накъа баха чIоаггIа къахьег вай республика мехкдаьттахоша, юрта боахама болхлоша Грозне химикашеи машинаш ерашеи, берригача къахьегамхоша, аьлар нов. Габисова.

СОКП ЦК-а январски Пленумо юрта боахама хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш боккха къовсам лоаттабу колхозхошеи совхоза болхлошеи.

Бахача наьха сакхетам лакх мел лу чехкагIа дегIабоагIа халкъа боахами культуреи. Цу хьакъехьа боккха лоархIам болаш ба культурно-просветительни учрежденеша: клубаша, культура цIеноша, библиотекаша парте политика, решенеш, Iилмана, техникана карагIдаьннараш, дикагIча болхлой опыт наха дIайовзийташ бу кхетама болх.

Из тайпа болх дика бу Чехова цIерахча библиотека, Шелковской районни библиотека, Наьсарен районa культура цIено, Шаьла районе, кхычар а. «Парте ХХII-ча съезда накъа долхаш» яха выставкаш кийчъяьй, январски Пленума материалех лекцеш еш, читательски конференцеш, дикагIча болхлошца вIашагIкхеташ сайренаш ю цар.

Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а кIезига дац цу балха тIехь. Юртара дуккха клубаш Iай беча балха кийчъенна хиннаяц. Масала, кхатила хIама ца хиларах кинофильмаш хьувкхарал совгIа, лерттIа культурни болх бубеннабац Надтеречни района Братскерча, Лакхерча Новрерча, Знаменкерча клубашта.

Цхьаболча кулгалхоша лоархIам бац юртарча культурни учрежденей. Масала, Грозненски района Кулары яхача юрта Совет чуйола цIенош цIи яьнна даьгача, цу хана юрта Совета председатель хиннача нов. Пожаева юрта Совет библиотека чуйолча цIеношка дIайихьар, из Ермоловски птицесовхозе дIа а яхьийта. Ножай-Юртара берий библиотека ара а яьккха, из чухиннача дIачуяхар райсберкасса. Ачхой-Мартановски района Коатар-Юрта, Валарга тIа, Лермонтове клубашеи библиотекашеи СОКП январски Пленума решенеш, дикагIа йола опыт нахага дIайовзийташ болх бац, тематически сайренаш яц, плакаташ, ветринаш, стендаш яц.

Туниядцашта, лодырашта, наха даьчох баха гIертарашта духьалара къовсам лакхбе беза, царна вай социалистически обществе моттиг яц.

Бахача наха кхетам балара балха тIехь юрта интеллигенцех дукхагIа пайда эца беза партийнии комсомольскии организацеша. Культурни учрежденех эггара хьалха кагирхошта а луш, наха кхетам луш доа кхуврчаш де деза цар.

Дукха нах ба республика культурно-просветительни учрежденешка болх беш. Царех дуккха бараш, шоай гIулакх дезаш а довзаш а ба. Цхьабараш кхоачам балла дийша а говзал йолаш а бац. Культурни балхаца вIалла гIулакх доаца нах а нийслу. Культура кадрай гIулакх тоаде деза.

Культпросветболхлой школа хьаелла вай республикана мукъабеннаб РСФСР-а культура Министерствас. Из хьаеллара гIулакх сихде деза республика Министрий Совето.

Къахьегамхошта кхетам балара тIехь парте гIончаш болча литератураи искусстваи болхлоша кIезига новкъостал ду хIанз цу хьакъехьа.

Вай республикана хьалхашка латта доккхий боахама а политически а декхараш кхоачашдара пропагандаи агитацеи беррига низ тIабахийтар культура учрежденей болхлой кертера декхар да.

Лораде Iалам, хозъе республика

Нохч-ГIалгIай АССР-а Iалам лорадарах доклад йир республика Лакхехьарча Совета Президиума Председатела депутата **И. А. Алмазова.** Iалам вай рузкъаш духдувла боккха а цIаккха кхоачалургбоаца а хьаст ба, аьлар цо. Ший вахара да а хинна дIаэтта советски халкъ ший Iалама да а да. Цо дас санна дика доал а ду, пайда а эц ший рузкъах, лора а ду, тоадеш эрга а доаккх ший лаьтта. Советски Iаьдала хьалхара законаш лаьттана, хьуна, лаьттагIа доаллача рузкъана хетадаь дар. Паччахьалкхен деррига рузкъаш халкъа доалахьа да аьнна цIакайкадир Iаьдало, уж рузкъаш сага накъа даргдолча а дерзадир.

ДIахо йодача хана Iалама торонех лерттIа пайда эца а уж кхоачалургйоацаш юхахьахилийта а лерхIаш дIадахача шера Российски Федераце Лакхехьарча Совето Iалам лорадарах дола закон тIаийцар. Цо тешал ду бIубенна коммунизме додача халкъо таханарча ден яь ца Iеш, гаьннарча кхоанен а йоакхо еш хилара.

Цул тIехьагIа Алмазова дувц вай республикера гIулакхаш. Iаламца дика гIулакхаш леладар а дийца, тIаккха Iалама рузкъан хьурмат ца деш хинна моттигаш ювц цо. Ялат а технически культураш а кхеяра во пайда эц вай лаьттах. Масала, кIотаргаш тIайолаш 85 эзар гектарага кхоачаши ушалаш йолаш 5 эзар гектарага кхоачаши лаьтта да вай.

Доал ца деш пайда ийбу республикерча даьгIенех. Буц лоха йолча даьгIенаш тIа хьайбаш дукхагIа доажадеш хилар бахьан долаш, цар бей боха а беш, тайп-тайпара йоархIаш тIаювл. Босешкара даьгIенаш догIашеи лоа дашаш ухача хишеи йохаю. ТIаккхача хала хилар бахьан долаш вIалла пайда ца эцаш 100 эзар гектар совгIа дика лоаман даьгIенаш я вай.

Хий духдувла моттигаш дукха я республике, царца дарбан хиш а долаш. Къахьегамхошка дикагIа пайда эцийта беза хих бахача эшача а культурни а гIулакхашта, унахцIено чIоагIъяра тIехь. Вай хиш, Iамарч, хий соцадаь моттигаш бIеха хIамаш чукхувсаш а догIа дилхаи лоа дешаи хьаIовш чуухача хиша а бIехъю, минеральни хин хьастех пайда эцац. Мехкдаьттеи гази йоаккхача промышленноста а мехкдаьтта чакдоаккхачеи химическии промышленноста а управленей кулгалхоша нн. Качлишвилеи Пальчиковеи Шолжах заводашкареи бурув деттача вышкашкареи мехкдаьтта продукташ а тайп-тайпара бIехьа хIамаш а чукхувса моттиг яьй. Сунженски района Щеча Эскара цIерахчеи «Победа» яхачеи колхозаша Шолж бIехду хьакхарч кхоабача товарни фермашкара кхо чукхувсаш.

Пачхьалкхенна доккха зе ду бокъо йоацаш оакхарий доадечои чкъарий лувцачеи наха. «Ермоловский» коа тIара оалхазараш леладеча совхоза Iамашка дIадахача шера цхьа шу даьнна 40 эзар гаргга карп яха чкъара чухийцабар. Уж чкъарий даьхар Алхан-Калерча, Куларерча, Грознерча наха. Къаьстта уж дукхагIа даьхар вар Куларерча юкъерча школа директор нов. Рыжков. Чкъарий доахаш цунна новкъостал дир совхоза директора нов. Сухомлинова.

Дукха моттигаш я чарахьал ду ханаш телхаеш. Цхьаболча наха ца йоагIача хана чарахьал деш хIалак ю фазанаш, акха котамаш, хьакхарч, сайгакаш, косуль, кхыдола оалхазараш а оакхарий а.

Уж тайпа хIамаш хул моттигерча Советаша милице, суда, прокуратура органаша, вай ерригача общественносто Iалам лорадара йоакхо кIезига еш хиларах, уж хIамаш ду нах цIенхаштта бехктокхаме ца озарах.

Халкъа боахама боккха лоархIам болаш я хьунаш. Вай республике 420 эзар гектар совгIа лаьтта дIалоац цар, къаьстта лоаман районашка а лоацаш.

Докладчико белгалдоаккх хьунех вай, лерттIа доал а деш, нийса пайда ца эцаш хилар. Дукха зехьа хьу йов из хьокхача хана, наха шоай хьаштдолча тайпара хьокхаш, цIеро йоагаеш хиларах. Къона тIаьнна хьу хьайбаша йоаеш а хьекхача хьу юхаметта ца оттаеш а моттигаш я. «Самашкинский» совхозе цхьаккха система а йоацаш хьекхаш 1000 гектар хьу йоаьй.

Аренашка гIум ца керчийта, соцаегIа хьу Наурски районе хIалак еш хиларо цецвоаккх.

ДIахо нов. Алмазова йоах, республика хьу лорае а хоттаялийта а датахьа укх шера планах 117 эзар кубометр кIезигагIа хьу хьокхаргья. Цул совгIа семилетка йистеяллалца йолча хана чухь 12 эзар гектар гаргга кхы а хьу дIайогIаргья. Нах бахача моттигашка хьу йогIаш дукха болх бе безаргба.

Iалам лорадар, ший Даьхен бешамий йоакхо яр, цун рузкъах кхом а беш пайда эцар республике вахача хIара сага декхар да. Юртий а районий а Советаш, цар исполкомаш, берригa депутаташ декхарийла ба Iалам лорадарца дувзаденна дола декхараш толамца кхоачашдара нах оарцагIа баха.

Нов. Алмазова яьча докладах чIоагIа къамаьлаш дир наха.

* * *

— Алхха укх шера вай городе дIаегIай 116 эзар гаи 140 эзар кIотирги, — аьлар Грозненски горисполкома председатела депутата **А. А. Похвищева.** — ХIара сага лоархIаш 8 квадратни метр хIамаш дIаегIай хIанз вай городе. Промышленни культурно-бытовойи дукхача учрежденешка газ йоагаеш хиларах, царна теплофикаци ярах городе фецара кур кIезигбеннаб. Цхьабакъда, бIеха хиш чуухийташ Шолж бIех ма де аьнна парте обкомои республика Министрий Советои оттадаь гIулакхаш кхоачашдац. Фо а бIехду. Из деррига а дашха доагIа производствено-товарни контора хIамаш цIенъю сооруженеш кхоачамбалла низ боацаш хиларца, цар балха боагIаш бола тIахьожам беш ца хиларца.

Дулха комбинатои консервни комбинатои шоай бIеха хиш Шолжа чу ухийт.

Горисполкомо Лакхехьарча Советагара дех хIамаш цIенъю сооруженеш хьалъяь йоахилга совнархоза кулгалхошкара цIенхаштта хьадехар.

Трибуна тIа ва мехкдаьттеи гази йоаккхача промышленноста управлене начальник депутат **Н. З. Качлишвили.** Цо йоах, укх тIеххьарча шерашка вай республике дукха мехкдаьттеи гази кораьй. Цар йиш хулийтаргья мехкдаьттахошка ворхI шерара плани социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашде. Цо белгалдаьккхар мехкдаьтта дукхагIа даккхарца из Iоухаш кIезигагIа довш хилар. ХIанз дукхха а кIезига да хишка мехкдаьтта, цхьабакъда да-м да из. Оратора наьха теркам тIабохийт газа Iалаьмате йоаккхийча торонех лерттIа пайда ца эцаш хилара. Цо аьлар, газ ах мара скважинашка чуяхийтац, юхейисар ара зехьа йоаг. Iалама доккхача рузкъах—газах пайда эца газобензинови заводаш яхка еза. Сунженскии Наьсарени районий юрташка а города МагIалбика гонахьа нах бахача моттигашка а газ йилла еза.

Юрта боахама Министра депутата **А. М. Слюсарева** ший къамаьл хетадир лаьттахи хьунахи нийса пайда эцара дешашта.

Ораторо белгалдоаккх, диъ шу хьалха Российски Федераце Министрий Совето гIум керчаргйоацаш, соцаергйоалаш 14 эзар гектар лаьтта, кертерча дакъе Шелковской районе, чIоагIдарах соцам баь хилар. Из болх белга тIадилладар хьун боахамеи хьунаш лорадеи управленена. Цхьабакъда цу управлене хайра хIама даьдац. Шелковской районе гIум керчаргйоацаш лаьтта чIоагIдеш таьнаш а ца йогIаш, хьунатIа хьу дIайогIийт цун кулгалхоша. Дукха лаьттадов дукха наькъаши электропередачай линеши ехкаш. Из тайпа гIулакх Сунженски районе да, цаI шоллагIчоа юхе наькъаш дехк цига. Ачхой-Мартановскии Урус-Мартановскии районашка наькъаш харцахьа дахкар бахьан долаш бIаь гектар гаргга лаьтта ушалаша доадаьд.

Городе Грозне улицашка, паркашка, скверашка гаьнаш йогIаш боккха болх баь хилар белгал а даьккха нов. Слюсарева Грозненски горисполкома теркам тIабохийт Октябрьски районе гаьнаш тедаш хIалак еш хилара, Города гонахьара хьу дикагIа лорае езаш хиларах дола дош оттаду цо.

— Тхьа итт шу совгIа хьалха болх бе доладелар Iалхан чурта канал, — аьлар Iалхан чурта хий дуллача система управлене начальника депутата **Х. А. Ториева.** Эзараш гектараш дола декъа лаьтта дийндир цо. Цхьабакъда каналах цун болча низах бизза пайда эцац. Цул совгIа канала система йохаеш моттигаш а я. Доккха зе даьд тхона «Сунженефта» мехкдаьтта промыслови управлене. Цу управлене кулгалхоша леладеча гIулакхий хьакъехьа тхо дукхаза лийткъад республика халкъа боахама Советага, нов. Евсеенкога шийтта, бакъда Шолжа а Тирка а довкъашкара канала чу уха мехкдаьтта, гематит соцаш яц.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Ачхой-Мартановски района Валерик яхача юрта совета председатель, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Талхигова Зина, Курчалоевски района Алерой яхача юрта совета председатель, Курчалоевски районни Совета депутат Нудаева Тама, Курчалоевски района Ленина цIерахча колхоза звеньевая, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Эльтиева Хьавра, «Шалинский» совхоза ферма заведующи, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Хункарханова Кхокха, Ножай-Юртовски районни библиотека заведующи, Г. Мамедова, Саясановски района Ханпаша Нурадилова цIерахча колхоза бешамаш лелаеча бригада бригадир, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Ушурмаева Изахьат; (шаллагIча мугIарах) Наьсарен района культура ЦIен директор Газгиреев А., Ножай-Юртовски района комсомольски организаце секретарь Х. Шахбазова, Ножай-Юртовски района культура ЦIен директор М. Булгучев, Шелковской района культура отдела заведующе заместитель П. Кальченко.

И. ПЛИЕВА сурт.

Сихха дIадаха кхоачамбоацараш

Доклад а содоклад а чакхъяьнначул тIехьагIа къамаьлаш дир депутаташа.

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хулаш латт вай республике культпросветучрежденеш, аьлар депутата **Умаева Розас.** — Клуб, библиотека йоацаш хIанз цхьаккха юрт яц Шаьла районе. Массайолча клубе болх беш я художественни самодеятельность, агитбригадаш. Районе цIи хеза я Дуба юртарча клуба самодеятельность. ХIанз бIаьстан балхаш сихденнача хана каст-каста кхашкарча механизатораштa концерташ увттаду цу клуба коллективо. Цу тайпара коллективаш кхы а дукха я районе. ЧIоагIа лоархIаме да культпросветучрежденей балха юкъе дакъа лоацаш хьехархой хилар. Юрташкара хьехархой хила беза агитатораш, пропагандисташ. Самодеятельносте дакъа лоацаш хинна а ца Iеш уж хила беза самодеятельни коллективашта кулгалдеш а. Из сийлен декхар кхоачашдеш хьехархой дукха ба тха районе.

Цхьабакъда, кульпросветучрежденей балха юкъе кхоачамбоацараш дукха да. Цу гIулакха дукхагIа долча даькъе бехктокхаме я культура Министерство. Геттара ледара латт культура учрежденешка болх бергбола кадраш кийчъяра гIулакх. Тха районе кIезига ба художественни кулгалхой, хIаьта нохчий меттала программа кийчъе ховш геттара кIезига ба.

Грознерча пионерий Двореце болх беш дуккха тайп-тайпара кружокаш я, цхьабакъда цига кIезига да нохчийи гIалгIайи бераш.

Шаьла районе кино хьокхара план кхоачашйой а, репертуар дика хержа хилац. Геттара кIезига хьеж кинога нохчий кхалнах. Из болх тоабе безаш ба. ЧIоагIа пайдане хургдар республике дикагIа йола кинофильмаш нохчийи гIалгIайи меттала йоахаре.

Кульпросветучрежденей болхлой декхарийла ба лоацача хана шоай балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахара ерригa торонаш оарцагIъяха.

* * *

Кагирхошта коммунистически кхетам балар, царна къахьегам безабалийтар, искусство йовзийтар — из да культура учрежденешта хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI, аьлар писатела нов. **Арсанова.** Из болх кердадар юкъе а кхувлаш товза бе беза.

ХIанз а дукха моттигаш я республике клубай помещенеш тоаянза йолаш. Из гIулакх дIахо ла мегаргдолаш дац.

Тайп-тайпарча моттигашка болх беш, къахьегам дукха безаш говза кагирхой ба. Писателий декхар да царех яздар.

Ножай-Юртовски районерча Беной яхача юрта хинна доккхий хувцамаш дийцар депутата **нов. Джурмаева.** Цо дийхар сессега, шоай юрта керда школа хьалъяр а унахцIено лораяра гIулакх макулла сихагIа тоадар а.

* * *

Партеи правительстваи цахаддаш йоакхо ю тIехь-тIехьагIа дегIадоагIаш латта къахьегамхой культурни хьашташ Iалащдара, аьлар депутата **нов. Гуноева.** Доккхий хувцамаш хиннад МагIалбика районерча юрташка а. «Ингушский» совхозерча массайолча клубашка хIанз болх беш дика художественни самодеятельность я. Каст-каста хул самодеятельносте дакъа лоацаш бараш бригадашка, фермашка концерташ увттадеш. Вахарца бувзам болаш лелабу цар шоай болх. Цхьабакъда, вай цIенхаштта белгалдаха деза культпросветучрежденей балха юкъера кхоачамбоацараш, хIана аьлча хIанз хургйолча СОКП ХХII-ча съезда сийна шерра социалистически ях а йоаржаяь, деррига советски халкъ къахьеташ долча хана кердадар юкъе а кхувлаш вIаштIехьбаккха беза болх.

Советское яхача юрта библиотекаш чуйола цIенош геттара эсала да. Дуккха моттигаш я библиотекашка тоъал тайп-тайпара литература доацаш. ЧIоагIа новкъарле еш гIулакх да Iай цхьайолча клубашка шийла хилар. Цудухьа хIанззехьа йоакхо е еза шортта доагам Iалащдара.

МагIалбика районе дукха ба СОКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра доккхий декхараш тIаийца къахьегамхой. ХIанз культпросветучрежденей керттера декхар да хьалха латтача маякий опыт шерра дIайовзийтар.

Дукха пайдане балхаш ду Шелковской районерча культпросветучрежденеша, аьлар депутата **нов. Авиловас.** — Клубашка, библиотекашка каст-каста тайп-тайпарча дикагIбарий балха опыт дIайовзийташ йола сайренаш, кхашка балхаш деш болча механизаторашта концерташ увттадеш хул агитбригадаш, иштта кхы а.

ЧIоагIа лоархIаме гIулакх да района цхьайолча колхозаша шоай чотах клубаш хьалъеш хилар. Соахка Сталина цIерахча колхозо ший фермашка хьалъяьй шиъ клуб, хIаьта укх шера хьалдеш латт 300 моттиг хургйолаш дола культура ЦIа. Цхьабакъда, йоах нов. Авиловас, кхоачамбоацараш а да балха юкъе. Къаьстта ледара латт керда школаш хьалъяра гIулакх. ДукхагIа терко е езаш ба больницаш тоаяра болх. Культпросвещенешта эш шоай болх дика бовзаш йола кадраш. Цу гIулакха кIезига йоакхо ю культура Министерствас. Нов. Авиловас йоах, культура учрежденеш хьалъяр массайолча организацей декхар да.

Депутата **Радченкос** дийцар Гудермесски района культура учрежденей балхах. ТIехь-тIехьагIа дегIайоагIаш, тоалуш, хозлуш латт тха город, аьлар цо. Цхьабакъда, дукхагIа хулаш латт городе баха нах а. Цудухьа хьалъе езаш я керда клубаш. Къаьстта сихагIа хьалъяь йистеяккха езаш я спортивни зал. Цу гIулакха новкъостал эш. Нов. Радченко белгалдаьккхар хIанз юрташка болх беш дукха тайп-тайпара специалисташ болга. Цар сийлен декхар да культура учрежденей балха юкъе дакъа лацар.

Сунженски районерча культура учрежденеша хIанз шоай керттера декхар лерхI СОКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра къахьегамхошта цахаддаш новкъостал лоаттадар. Цхьа шу да районе болх беш культура халкъа университет йола. Укх шера болх бе йолаеннай юрта боахама дикагIа йола опыт дIа-юха йовзийташ йола университет. Книжкаш дешарий шоашта эшаш дола книжка харжа йиш йолаш вIаштIехьбаьккхаб шоай болх ерригача библиотекаша. Художественни самодеятельносте дакъа лоацаш бараш соахкарчул шозза дукхагIа ба. Кирова цIерахча колхозе укх шера шоай чотах хьалдергдолаш да аьхки кино хьувкхаргдола кинотеатр.

ТIехь-тIехьагIа дегIадоагIаш латт юрташкарча къахьегамхой культурни хьашташ, аьлар депутата **нов. Мизаева.** Культпросветучрежденей болхлой декхарийла ба из гIулакх теркал а деш шоай болх вIаштIехьбаккха. Таханарча деношца дувзаденна хила деза культура учрежденей гIулакхаш. Нов. Мизаева белгалдаьккхар Шаьла района культросветучрежденешта республика культура Министерствас кIезига новкъостал деш хилар. Геттара чIоагIа эш, аьлар цо, юрташкарча клубашта самодеятельносте дакъа лоацаш болчар оттае вIаштIехьдаргдола пьесаш, вай къахьегамхоех яздаь дола дувцараш, очеркаш, иштта кхыйола а произведенеш. Цу гIулакха йоакхо е декхарийла ба вай писателаш. Цхьабакъда, хIанз чIоагIа ледара латт из гIулакх.

Каргалински района Курдюковски станицерча Совета председатела **А. Г. Картышовас** дийцар, юрташкарча Советаша мишта новкъостал ду культпросветучрежденешта. Цкъазахьа, аьлар цо, Советий йиш хилац ахча доллашехьа а клубашта новкъостал де цуххьал ремонт е материал ца хилар бахьан долаш. Цу гIулакха йоакхо е еза.

Культпросветучрежденешта хьалхашка латта декхараш белгалдаьхар депутата нов. **А. Р. Бузуртанова.** ХIанз, аьлар цо, къаьстта вахарца бувзам болаш, кердадар юкъе кхувлаш кхетамца вIаштIехьбаккха беза культура учрежденей болх. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш хила еза юрташкара интеллигенци. Культура Министерство декхарийла я культура учрежденей болх дикагIа вIаштIештIехьбаккха.

Цул тIехьагIа хьалхарча докладах йола пренеш чакхъяьлар.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VIII сессе баьча соцам тIа белгалдаьхар культпросветучрежденей болх дIахо тоабара хоадам боллаш дола наькъаш.

Марксизма - ленинизма лергйоаца идеяш, СОКП ЦК январски Пленума решенеш, дикагIбарий опыт шерра къахьегамхошта юкъе йоаржаяра, СОКП ХХII съезда сийна республика къахьегамхоша тIаийца социалистически декхараш кхоачашде уж оарцагIбахара юкъе шерра дакъа лаца, аьнна тIахьийхар Лакхехьарча Совето культураи искусстваи болхлой, писателаш, художникаш, хьехархой, лораш, юрта боахама специалисташ, ерригача республика интеллигенци.

Партийни дешара итогови занятешка

«Шалинский» совхоза централни усадьбе вIашагIъелла шин шера дешна лаьрхIа экономически школа хиннай укх шера болх беш. Юрта боахама экономика тайп-тайпарча дешаех йола материал Iомаяь ца Iеш, 1960 шера Москве хиннача коммунистически болхлойн викалий совещане документаш а ССКП ЦК январски Пленума решенеш а Iомайир школе дешаш хиннараш.

Экономически школе хьийха материал ладувгIаш хиннараша мишта Iомаяй хьахьекхар итогови занятеша. Итогови занятешка дийцар къахьегама овсарле лакхъарах, ССКП ЦК январски Пленумо хьалхашка оттадаьча декхарех дола дешаш а, хIаьта иштта коммунистически болхлойн партей цхьоагIо хилар социалистически лагера низ хилар да, яха дош а.

Дика кийч а бенна баьхкабар цу занятешка дуккха дукхагIа бараш. Цудухьа пропагандиста оттадаьча хаттаршта нийса жопаш а тIехь материал шоаш кIоаргга Iомаяьлга а хьахьекхар. Царех ба агроном нов. Пугачев, бухгалтер нов. Лигай, совхоза керттера агроном нов. Ильин, иштта кхы дуккхабараш а.

Н. БОЙКО, ССКП Шалински райкома партикабинета заведующий.

* * *

Хан-ханнахьа занятешка ухаш а царга дика кийчлуш а чаккдаьккхар партийни дешара цу Гудермесски районерча «Дружба» яхача совхоза цхьоалагIча отделене вIашагIъелла хиннача юкъанхьанарча экономически школе дешаш хиннараша. Дика Iомайир цар «Фийг бола ялат даккха-ра декхар хIанзарча сьалашка социалистически юрта боахам дегIабара керттера декхар да» яха тема. Из декхар шоай совхозе мишта кхочашду дийцар школе ладувгIаш хиннараша итогови занятеш йолча хана. Цу дешаш лаьца эттара хьалха къамал дьаьча Л. Товмурзаева белгалдир хьайбай продукташ дукхагIа яхара дакъе шоай отделене долаш дола кхоачамбоацараш. Дика а дуккха а доакъар Iалашдарца, къаьстта хьажкIаш дукхагIа ебаяра чотах а деш, дикагIа барий опыт балха юкъекхувларца, комплексни механизаци ярца мара кхоачашдулургдац, аьлар цо, хьалхашка латта декхараш.

Вай республике цIи хеза болча хьажкIаш леларий вахар бахьан шоай декхараш дувзаш дийцар М. Шаипова, М. Хамурзаевс, иштта кхыбараша а. ХьатIадоагIача шера дIахо юрта боахама экономика Iомае лаьрхIар дешаш хиннараша.

В. КАЛАШНИКОВ.

* * *

Сунженски районерча Ленина цIерахча колхозе укх шера вIашагIъелла хиннай колхоза производствона экономика Iомаю семинар. Семинаре ладувгIаш хиннараш дукхагIа долча дакъе нохчашха нах бар, хIаьта семинара кулгаде пропагандистски балха дика опыт йола нов. Аристов хиннавар.

Дукха ха йоацаш итогови заняти хилар цу семинарски группа. Колхозе къахьегама нормированни яра хьахьекхаш дош дар цар хьалхагIа дийцар. Нов. Л. Мамышев бригадир волча колхоза болх беча бригаде учет ледаяра гIулакх вIаштIехьдаккхаш хиннадар, цудухьа къахьегама дисциплина а мела хиннай цига. Бакъда, семинаре IомадаьчIо новкъостал дарца ух кхоачамбоацараш сиха дIадаха вIаштIехьдалар Мамышева.

Жа лелаедча ферма заведующий волча нов. Л. Османова дийцар, дикагIа барий опыт балха юкъе а йоалаеш механизировании жа ларгара гIуллакх вIаштIехьдаккхараш сменах йола нормаш 25—30 процент лакхъе торо хургхилар. Цу гIулакха пайда баьлар царна семинарски занятешка Iомадаьчох.

Продукци яккхарга дIабода мах дохбара хьахьекха дукха пайдане предложенеш а тийлар къамалаш дьараша.

У. САНИН, ССКП Сунженски райкома оргатдела заведующий.

* * *

Дукха ха йоацаш Наьсар-Кертерча юкъерча школе вIашагIъелла хиннача коммунистически хьетамца саг хьалхехвара марксистско-ленински теори Iомаеча семинарски группе партийни дешара шу чакхдаларца ювзаенна хиннача теоретически конференце дийцар семинара программа керттера дешаш:

«Коммунизм хьалъяри керда саг хьалкхевари» (докладчик хьехархо Е. С. Щербакова), «Интернационализми патриотизми йоалаш къахьегамхой хьетабари буржуазни национализмахи шовинизмахи юкъедиссарна духьал къовсам лоаттабари» (докладчик хьехархо Р. М. Елканова). Москве хиннача коммунистически болхлойн партей викалий совещане документашта хетаяь доклад йир истори хьехархочо Л. А. Мартыненкос. Иштта кхыдола дешаш а дийцар цар, хIаьта шийх программах дIахо хьатIадоагIача шера шоай семинарски группаца болх байта а лаьрхIар.

Н. ПАШЕННЫХ, ССКП Назрановски крайкома политпросвещене кабинета заведующий.

Ах шера план кхоачашъяьй

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза коа тIара оалхазараш леладеча фермай болхлоша дош деннад укх шера хIара котамгара 100 фуъ гул а даь, шу чахкдоалаш пачхаьлкхенна 650 эзар фуъ дала. ССКП XXII-ча съезда сийна дош деннад цар тIайийца декхараш ханал хьалха кхоачашде.

Коа тIара оалхазараш леладерашта хьийга къа дейнадац. ПачхаьалкхенНа фуш дIадалара ах шера план районе эггара хьалха кхоачашйир совхозо. 440 эзар фуъ пачхаьлкхенна дIадала а дезача 580 эзар фуъ дIаденнад.

Укх толамаш доаш къаьстта чIоагIа къахьийгад пхелагIча отделене коа тIара оалхазараш леладеча комсомольско-кагирхой ферма коллективо. Коа тIара оалхазараша дика гIулакх дарах, хан-ханнахьа да хIама телараш тоа хилар цу коллективера доккхий толамаш даха. Укх шера биъ бетта хIара котамгара гулдаьд 72 фуъ. Дика болх беш хиннаб Мукаева Зайбуллаи Тозуркаева Бушеи.

Ах шера йола план ханал хьалха кхоачашъеш хьинаре къахьийгад цхьоалагIча отделене птичницаша Л. Цугаевас, Я. Магомадовас, И. Ибрагимовас, П. Мансуровас, кхыбараша а.

В. АКОПЯН.

ДоагIача бесса гIулакх де деза коа тIарча оалхазараршта

ДIадахача шера Ермоловски совхозе дукха коа тIара оалхазараш дейр. Пачхаьалкхенна дулхи фуаши дIадалара план кхоачашъяьнзар. Цу совхоза дийнна гIалатиш диц ца долийташ, це ца кхийнар а пачхаьлкхенна дулхи фуаши дIадала дагаш шоаш тIайийца декхараш а кхоачашдергдолаш гIулакхаш дергда-кх совхоза кулгалхошта укх шера, аьнна хетар.

ЦхьабакъДа, 1961 шера биъ бетта иттаьа, коа тIара оалхазараш тIера болх боа совхозе кхоачашдайтацца ханага долалаш айхьара йолу ду. Совхоза чуйоахха а хий чудола а моттиг хьалтокхаш дIа хьаьчийца. Ткъа шоай коа тIарча оалхазарий дулхи фуаши дIадалара йола пачхаьлкхенна план кхоачашъергхиларах, совхозо республике бахача наха котамеи боабашкеи дулх а фуаш а лоаттадергхилар.

Ер керда шу доалалуча хана коа тIарча оалхазарашта лазар кхетар бахьан долаш пачхаьалкхенна фуаш дIадалара план кхоачашъянзар, 1 миллион фуъ дIа ца луш дисар.

Сийлен а цIенхаштта а декхар латт коа тIара оалхазараш леладеча Ермоловски совхоза болхлошта хьалхашка: 1961 шера республике бахача наха 5 миллион фуъ, 4350 центнер коа тIарча оалхазарий дулх, 800 тонн шура яла езаш ба уж.

Совхоз дикача юртбоахама техникаца а дуккхача говзача специалисташца а Iалашъяь хиларо йиш хулийтаргья пачхаьалкхенна коа тIарча оалхазарех йоала продукци дIаяла шера йоагIа план ханал хьалха кхоачашъе.

ХIаьта а совхоза доккха новкъостал эш республикански организацешкара, къаьстта республика хIанз вIашагIъеллача совхозий Управленегара.

ХIара денна Ермоловски совхоза коа тIара оалхазараш кхаба эш 15 тонн концентрированни доакхар, хIаьта оалхазараш чекха дебарца 20 тоннага кхоачаш эша а мег.

Доакхар хьадалаеь совхоза эш 1200 тонн концентрированни доакхар, хIаьта хаяьехь а дIадала хIама доацаш да коа тIара оалхазараш. ХIама доацаш йисача котамашеи боабашкашеи Iодеш дола фуаш совцорга, кIоригаш йовра кхерам ба. Цудухьа Iалаьмате чехка хьалхарча хана эшача 600 тонн концентрированни доакхар тайп-тайпара юрта боахама министерства зоотехника нов. Журбина, тамаш я совхозо наряд йоакхе. Кхыча совхозашка а дац шолна дала хIама. ЦхьабакъДа, коа тIара оалхазараш моцала дойта янне йиш-м яц. Республика совхозий Управлене кердача начальника нов. Тонгиева йоакхо е еза Ермоловски коа тIарча оалхазарий совхоза, РСФСР-а кхыча совхозашкара дена а оалхазарашта даа хIама дойташ новкъостал це деза цо.

Соахкарчул кIезигагIа йов кIоригаш. Цунах сатем хинна Iе йиш яц, кIоригаш дика кхаба еза.

Дика хьожилгеи чуйоахка моттиг паргIата хилари боккха лоархIам болаш да кIоригаш ца йойтара. 800 кIориг мара чухила йиш йоацача брудергаузе 13 эзарнега кхоачаш кIоригаш лелаю Ермоловски совхозе, кхы уж чуйохка моттиг ца хиларах. Из бахьан долаш дукха йов кIоригаш. ЦхьабакъДа, хIанз укх сахьата-м кIоригаш чуйоахка моттигаш готта яц. ХIаьта а денна эзараш йоахаш латтача кIоригашта банне а кхоачам болаш яц хIанз йола брудергаузаш. Цудухьа махулла чехкагIа хьалъе еза кIоригаш чуйоахкаю моттигаш. Фуш хазарашта дикагIа гIулакх дайтара, уж лерттIа кхабийтара, кхоачам хилал оалхазараш чудоахкаду моттигаш а Iамарч а дара йоакхо яц цар.

Совхоза ветеринарни лораша оалхазарашка хьажарал совгIа, оалхазараш леладерашта юкъе кхетама болх бац, оалхазараш ца дойта профилактика а лелаяц.

Сона хетачох консультацеш е РСФСР-а юрта боахама Министерствера йоккха говзал йола ветеринарни лор хьийхача бакъахьа ва совхозе, коа тIара оалхазараш ца дойтара, лазар ца хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсама хьакъехьа хьехамаш дергдолаш.

ССКП ЦК-а январски Пленума решенешеи новкъоста Н. С. Хрущева къамаьл а деш хиннача КъилбаседаКавказа юрта боахама дикагIа болча болхлой Ростовски совещанеи чIоагIа новкъостал дир Ермоловски коа тIара оалхазараш леладеча совхоза болх тоабара. Дулхи шуреи пачхаьалкхенна дIаяла йоагIа 1 квартала план кхоачашъяьй, хIама ца эшшаш берригача коа тIара оалхазараш леладераша доккхий толамаш даьхад. Укх шера кхаь бетта хIара яхкача котамгара 55 фуъ гулдаьча нн. Нина Васильевна Олюнинайна, Анна Никитична Воропаевнайна, Мария Евстрафьевна Лазаревайна карагIдаьннар хIама ца эшаш совхоза оалхазараш леладеча берригача болхлошта карагIдоал. ХIара яхкача котамгара январе 12,3, феврале 17, марте 19 фуъ гулдаьд цар. Дика гIулакх деш хилар бахьан долаш 82 процент фуаш инкубаторашка дIачутел.

КIоригаш йоахийтача бригадира нн. Кравченкос, оалхазараш леладеча Шабаева Аьсета, Бондаренко Матренас, Чернова Еленас шоаш кхо ца беш къахьег, наггахьа мара ца йолийташ, еррига кIоригаш йоакхо а еш хьалкхею цар.

Планах йоагIачул дукхагIа шура йоаккх совхоза дикагIа болча болхлоша Юсупова Марияс, Зелимханова Курпату, Арсанова Лусас, геттара дика болх бу совхоза коммунисташа Клавдия Ивановна Власовас, боабашкаш лелаеча бригадира В. Долговас, кхычар а.

Совхоза кулгалхоша, республика партийнии советски организацеша хьаллаца деза совхоза дикагIа болча болхлошта карагIдаьннар, бIаьш эзараш дола коа тIара оалхазараш ца дойташ кIалхара даха, уж тоссача хIаманца Iалашде деза, Iамарч доахилга, брудергаузаш хьалъелга вIаштIехьдаккха деза.

Н. ЛЕПОРИНСКИЙ.

ДукхагIа гулъе металлолом

Вай мехка халкъа боахам дегIабоалабара йолча ворхI шера планах 1965 шера 86—91 миллион тонн болат лоаладергда.

Из декхар кхоачашдара цIаккха а ца хиннача тайпара металлургически база шеръе лаьрхIа керда рудникаши болат лоаладеча производствана юха лоаладаь чугуни лоаттадергдола доменни пишкаш е лаьрхIад.

Болат дукхагIа лоаладарга хьежжа дукхагIа гулъе а кийчъе а еза металлически лом, хIана аьлча вай мехка доаккхача болатах ах гаргга цунах доаккх.

Цхьабакъда, хIанз а дукха металлолом улл дIа ца луш вай республикерча предприятешкеи организацешкеи. Металлически лом дIаялара дукха уйла яц Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода директора нов. Семеновас. 20 тонн гаргга металл улл цига дIакхесса. Завода территоре тIара металлолом хьагулъяц.

Мехкдаьтта чакхдоаккхачеи газовойи промышленноста управлене чуйоагIача централни ремонтно-механически заводе 80 тонн хулаш йола 20 ротатор ена ши шу совгIа хая. Цхьабакъда, е ремонт еш а е металлолом дIалуш а яц уж.

Иштта дукха металлолом улл дIа ца луш транспортни машиностроене заводе, Назрановски мельзаводе, иштта кхыча предприятешка.

Металлолом гулъяреи дIаяляреи боккха лоархIам болаш гIулакх долга а ховш, мамогга дукхагIа из дIаялара оарцагIбовла беза ерригача организацейи предприятейи кулгалхой.

Н. ДОНЕЦ.

Оаха яздаьчох хиннар

«СУРТО БЕХКЕ БУ»

Иштта корта а болаш газето укх шера 13-ча апреле кепа техача суртахи цун кIал хиннача заметкахи укх тайпара хоам бу Наьсарен райисполкома председателa нов. Цокиева: «Заметка тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш хилар бакъ да. Ленина улицах хотта хургбоацаш дола гIулакх вIаштIехьдаккхад, хий Iоухаргдолаш канал цIен а даь...»

Дийнахь-бус 800 грамм тIакхет

Укх шера социалистически яхье а яьнна, дика толамаш даьхад Урус-Мартановски района предгорни опытно - производственни боахама шоллагIча отделенерча Iаьсащта гIулакх деш йолча Уклеина Марияс. Ше гIулакх деча Iаьсех цхьаккха а Iаса ца далийтеи дийнахь-бус царна дукхагIа дулх тIакхетийтеи дош деннадар цо.

Ше денна дош сийленца кхоачашду Марияс. Из хьежача Iаьсех цхьаккха денна а дац, хIаьта царех хIаранена дийнахь-бус 800 грамм дулх тIа а кхет. Дика совгIат да из парте XXII-ча съезда.

У. НАЖАЕВ.

Запорожски область. Акимовски районерча Ватутина цIерахча юртбоахама артело укх шера 640 гектара тIа дIаювргья хьажкIаш. Царех дукхагIа йола хьажкIаш ялатийна хьалкхее лаьрхIад.

Колхоза итт звено я. Царех цхьанне хьалхле лелаю комсомолка Лидия Чуваковас. Цун звенос дош деннад укх шера юкъера лаьрхIача 42 гектарах хIаране тIара 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха, хIаьта 19 гектар хулаш долча даькъ тIара хIара гектара тIара 70 центнер яккха а. Шоаш тIайийца декхар толаме кхоачашдара хIара гектара тIа 19 тонн йолаш кхо диллад комсомольско-кагирхой звенос. ХIанз хьажкIаш дIаювча хана, механизатораша кхаш тоаду, гранулированни суперфосфат а ехкаш.

Сурта тIа: Ватутина цIерахча колхоза агроном Рощин Николайи звеньевая Чувакова Лидия хьажкIаш дIаювча.

А. Красовске сурт.

ТАСС фотохроника.

КъаьсттА чIоагIа кхераме долча зуламашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах дола

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Къаьстта чIоагIа кхераме долча зуламашца лоаттабу къовсам чIоагIбар духьа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

1. Ве — топаш тоха суд е могийтадда: геттара боккхача боараме пачхаьалкхен е общественни фузкъа лочкъадарах, промысла хьисапе харц ахчеи маьхера каьхаташи дохкар духьа кийчдарах а уж дохкарах а, хIаьта иштта къаьстта чIоагIа кхераме гIулакхаш доахкача рецидивисташта а кортамукъал йийхкача моттигашка лийца боахкача бакъахьарча новкъа лестачарна кхерам тIатессаш е администрацех леташ болча, е цу гIулакха зуламе тоабаш вIашагIъетташ, е цу тоабашта юкъе шоаш доккхагIа дола дакъа лоацаш, доккхий зуламаш дарах судаш яь болча наха а.

Цунца дувзаденна ССР Союзеи союзни республикайи уголовни законодательства Основай 22 статья укх редакцех оттайойла:

«Эттара чIоагIагIа долча таIазара хьисапе а лоархIаш, дIахо из дIаяккхалца йолча хана, ве — топаш тоха суд е могаду: Даьхенна тийшаболх барах, шпионал, диверси, террористически акт, бандитизм лелаярах, промысла хьисапе харц ахчеи маьхера каьхаташи дохкар духьа кийчдарах а уж дохкарах а ховшшехьа а саг вера бехк беш долча ССР Союзеи союзни республикайи уголовни законий статьяшка белгалдаьхача, чIоагIа зулам доалача хьалашка ховшшехьа а саг верах, геттара боккхача боараме пачхаьалкхен е общественни фузкъа лочкъадарах, хIаьта тIема хана е тIом хилара кхерам тIаьттача хьалашка — ССР Союза законодательства къаьстта белгалдаьха, кхы тайпа чIоагIа доккхий зуламаш дарах а.

Ве — топаш тоха суд е могаду цу тайппара къаьстта кхераме гIулакхаш леладеча рецидивисташта а кортамукъал йийхкача моттигашка лийца боахкача бакъахьарча новкъа лестачарна кхерам тIатессача, е администрацех леташ болча, е цу гIулакха зуламе тоабаш вIашагIъетташ, е цу тоабашта юкъе шоаш доккхагIа дола дакъа лоацаш болча, уж тайпа зуламаш бахьан долаш судаш яьча наха а.

Боабергболаш суд е йиш яц зулам далехьа барайтта шу дизанза болча наха, хIаьта иштта зулам деча хана е приговор оттадеча хана берах хиннача кхалнаха а. Топаш тоха суд яьча кхалсага топаш тоха йиш яц, нагахьа санна приговор кхоачашдеча хана из берах яле».

2. Пачхаьалкхен лоархIамера зуламаш дарах уголовни бехк беш долча закона 24 статьяна юкъе хьолда ер чулоацам бола шоллагIа дакъа:

«Промысла хьисапе ужжамо гIулакхаш леладарах доалахьа мел йола хIама хьа а йоаккхаш итт шерагара пхийтта шерага кхаччалца кортамукъал ехкарца таIазар ду е доалахьа мел йола хIама хьа а йоаккхаш топаш тоха суд ю».

3. БархI шерагара пхийтта шерага кхаччалца кортамукъал ехкийла е топаш тоха суд йойла къаьстта чIоагIа кхераме гIулакхаш леладеча рецидивисташта, хIаьта иштта кортамукъал йийхкача моттигашка лийца боахкача бакъахьарча новкъа лестачарна кхерам тIатувсаш, администрацех леташ, цу гIулакха зуламера тоабаш вIашагIъетташ е цу тоабашта юкъе шоаш доккхагIа дола дакъа лоацаш, доккхий зуламаш дарах суд яь болча наха а.

4. ССР Союзеи союзни республикайи уголовни законодательства Основай 44-гIча статьяна юкъе хувцамаш хьолда, цу статья дилагIа дакъа укх редакцех а оттадеш:

«Условно-ханал хьалха кортамукъа хецаш а техача ханах яьккха яланза юхейиса ха дайгIча таIазарца хувцаш а бац:

1) къаьстта чIоагIа кхераме гIулакхаш леладеш бола рецидивисташ;

2) лийца баьхкачара условно-ханал хьалха кортамукъа хийца хинна, е техача ханах яьккха яланза юхейиса ха дайгIча таIазарца хийца хинна а нах, нагахьа санна техача ханах юхейиса ха чакхъялалехьа цу наха шоашта ховшшехьа а хьалхагIа шоашца суд яь тайпа керда зулам даьдале;

3) пачхаьалкхенна къаьстта чIоагIа кхераме дола гIулакхаш леладарах, бандитизм лелаярах, харц ахчеи маьхера каьхаташи кийчдарах а уж дохкарах а, валютни операцехьакъехьара бокъонаш телхаярах, чIоагIа боккхача боараме пачхаьалкхен е общественни фузкъа лочкъадарах, ца ве йиш йолча хьалашка ховшшехьа а саг верах, тIехьагIа доккха зулам а доалаш саг хьувзаярах, е кхенза йола йоI хьувзаярах, дов дарах, доккха зулам даргдолча хьалашка кхаъ эцарах, баларах е кхаъ луча-эцача юкъе хиларах судаш яь бола нах».

5. ССР Союзеи союзни республикайи уголовни законодательства Основай 24 статьяга хьежжа, пачхаьалкхен лоархIам бола зуламаш дарах уголовни бехк беш долча закона 1—10, 14, 15, 23—25, 27 статьяшка белгалдаь зуламаш дарах бехк баьннар цул совгIа шин шерагара пхе шерага кхаччалца Iовахьийта суд еш хилар оттадолда.

6. Союзни республикай Лакхехьарча Советий президиумашта тIадуллалда укх указага хьежжа союзни республикай уголовни кодексашка тIатохаш хувцамаш делга.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1961 шера, 5 май.

Специалиста хьехамаш

Компрессионни хьисапе Iоахарий даIар

Доазал дехьарча а вай мехкарча а Iилман болхлоша даьча тохкамаша хьахьекхад, хIанзалца доIаш хиннача тайпара Iоахарий доIаш хилча, дулха а тхана а уж эсала хулаш хилар.

ХIаьта а массанахьа доIаш да 15—30 ди даьнна Iоахарий.

Цу ханага кхаьча Iоахарий даIара маIан да даIарах хиннача човна хьув ца кхийта а уж ца дайта а гIертилга.

Ховш да, йIайхача хана цIока хоададеш даIарах кхыметтел къона дале а дуккхача хьайбашта хьув кхувш а уж довш а хилар. Цудухьа КъилбаседА Кавказа хьалашка бIаьстан юхье март бетта а апрель бутт юкъе баххалца а, вешта аьлча жа дахкача хана бу из болх.

Оаха дагалаьцар тIехьагIа зе даргдий-хьогI аьнна кхера ца везаш, йола способ а леха, хьайбаша луш йола продукташ алсамйоалача, 3—5 бутт баьннача хана жа даIа.

Керда способ лохача хана теркалдаьд шелалга даькккха хьайба дегI хоададаьча хана зембоккхаш укх тIеххьарча шерашка даь тохкамаш.

Шелковской районерча «Коминтерн» яхачеи Сталина цIерахчеи колхозашка а «Шелковской» яхача жа леладеча племсовхозе а дуккха опыташ яьчул тIехьагIа оаха соцам баьб лакхехьа белгалдаь гIулакхаш доахкаш йола, даIара техникага диллача литературашкара йовзаш мел йолчарел аттагIа а сихагIа а чакхъяккха йиш йола способ компрессионни (бурилгаш Iовдар) способ хиларах.

Жа даIара болх къаьстта цу гIулакха аьнна хьадаьча моарзагIашца бу. Цу моарзагIашца тоIа а ийия, цIоканна зе ца деш, бетта чу йошаю бурилгаш.

МоарзагIа кIалхара боаж — шаьра пхои бурилг чуйоаллача бетта йиткъагIа йола моттиг бага оттаргйолаш даьккха 2—4 сантиметр шера харш доаллаш лакхха хьалхьайза хьалхашкахьара зIоки «йолча Iада хьисапе я. КIеззига Iочусетта йола тIера боаж айхха кIалхарчоа Iобагаотт. Иштта баьча боаж-моарзагIа хьайбай бурилг тешшаме хьа а лаьце багара эккхийтац. Бетта цIока айп ца даккхар а ца ачар а духьа боажамашта юкъе 10—15 миллиметр яьсса юкъ йитай. Из болх хьайба дийхка Iо а дилле бу.

Цхьа бурилг ботт йиткъагIа йолчара хьа а лаьца, боаж-моарзагIана бага йолл. Цул тIехьагIа боаж-моарзагIа цIаьхха вIашка а тоIабийя, бетта чура бурилг моарзагIа хьалхашкарча зIокарах доаллача харша юккъе гIолла чакхъэккх. Цу хана бурилг чуйоалла пордув эккхаш ший тайпара тата хоз. Цул тIехьагIа кулг техача хов бурилг мишта Iайдай а бетта чура бурилг эра мишта йоагIа а.

Бурилгех доакха пхьанаш ца а толхадеш, цар болх соцабэра хьайба цхьа бурилг еIа-яьнначул тIехьагIа бурилгий бетташка йоккхий чIоагIа ооаш ца йисийта хьажа веза. Нагахьа санна уж нийслойя, нана пIелгаца ата хала яц уж. Бетта чу йиса кIама Iайдде ченгахьа хьалтотт.

Вож бурилг йоIаш а иштта болх бу.

Цу тайппара бурилгий пхьаьно беш бола болх боха а беш деIача хьайбашта аттагIа хул, уж урсаца тедаш доIачул. Цока бIарчча дусаш хиларо чов бIех а яйтац, хьувкха а яйтац.

Бурилгаша яшаш цхьа-ши бутт боаккх. ДоккхагIчарчул къонагIчар хьалхагIа еше йоалл уж.

ТоIаяь йохаяьчул тIехьагIа болх ца беш юхейиса бурилгаш, йоккхалга-зIамигалга диллача, массаза а цхьатарра хилац — хьайба доIача хана бурилгаш дикагIа-вогIа Iовдарга хьежжа хул уж. Бетта чура бурилгаш дикагIа Iайда хуле, ца яшаш йисараш зIамагIа хул.

Хьайбаш деIачул тIехьагIа бурилгаша беш бола болх соц, сеча хьайбашцара безам бов цар, дуача хIаманца чам дикагIа хул, хIаьта цунга хьежжа дарста а долалу.

Цу способах даIа йиш я доккхий кой а — доккхагIа долча моарзагIашца. Къаьна кой деIачул тIехьагIа, цар бетташ чу цIий доталуш хилахарах, из ца дотадалийтар а бурилгаш Iайдачул тIехьагIа уж дикагIа яшийтар а духьа бетташта юххе гIолла барчамаш а хьоарчадийя, 5—6 сахьат доаккхийт. Уж хьоарчаде хьалхагIа бетташка йиса хIамаш Iайдде ченгахьа хьалчуйоах.

Тохкам бича гучадаьннад, Iайдача бурилгаша цIийца дIа а увш, хьайбай унахцIено лакхъеш хилар а цхьадолча даькъе цар сеча хьайбашца безам болийташ хилар а.

Из хьахьокх даIанза долчеи урсаца деIачеи хьайбайл, бурилгаш Iайда деIа хьайбаш дикагIа тоалуш хиларо, цIий тоалуш а деIачул тIехьагIа юха а сеча хьайбашца цар безам хулаш а хиларо.

Зеденнад, Iайда деIача къонача хьайбашта пехкашкара лазараш кIезигагIа хулаш хилар а.

Къаьстта лоархIам болаш гIулакх да борша хьайбаш бурилгаш Iувдаш деIача, цар сеча хьайбашцара безам хьашт долчча тайпара совбаккха а эшабе а йиш хилар. Из вIаштIехьдоал бурилгаша беш бола болх дукхеи кIезигеи бохабарга а бетташкара бурилгаш йохаярга а хьежже.

Бурилгаш Iайда деIа хьайбаш унахцIена хилара а продукт ялара а мишта хул хьожаш къаьстта опыташ яьй исхалий доаккха тха луча Грозненски тайпах долча жена. Цу гIулакха цIенача тайпаех долча Iулашцара жа дахкача хана 10 ценал совгIа ха юкъе йоланза бола 66 Iаьхар хьа а къоастабаь, 4 группа а яь дийкъар уж. хIара группацарча Iаьхара дозал юкъера лаьрхIача цхьатарра а хургдолаш — 3,8 килограмм.

Йиъэ а группацара хьайбаш ноаношта тIехьара къоастадалцца а къоастадаьчул тIехьагIа а цхьан Iулца леладир. Опыт еш дола Iоахарий бурилгаш Iувдаш деIар 5,5 бутт цар баьннача хана. Тохкам беш дараш, массаза доIача тайпара, 20—30 ди даьннача хана деIар.

КхоалагIча группацара Iоахарий бурилгаш хьа а йоахаш деIар, цар 5,5 бутт баьннача хана. ЙиъалагIа йола группа ца йоIаш йитар.

Йиъэ группацара хьайбаш 16 бутт баьннача хана дийна долаш эзача цар хинна дозал а доадаьчул тIехьагIа царех хьаяьннача хIамай дозал а № 1 йолча таблица тIа хьахьекхад.

16 БУТТ БАЬННАЧА ХАНА ДИЙНА БОЛАШ ЭЗА ДОЗАЛИ БИЙНАЧУЛ ТIЕХЬАГIА УСТАГIО ДИЛЛА ДУЛХИ

Хьайбай группаш	16 бутт баьннача хана дийна болаш эзача кгр.	БийначуЛ тIехьагIа бIарчча эзача кгр.	Чура мукъ гр.	Дулхацар морфологически хIамаш: пхьидаш гр.	димги гр.	тIехкаш гр.
5,5 бутт баьлча бурилгаш Iувдаш деIараш (опытни группа).	43,3	16,5	1780	11330	1320	3600
20—30 ди даьлча массаза мо деIараш (тохкама группа).	37,2	14,1	1830	9520	1070	3250
5,5 бутт баьлча бурилгаш хьа а йоахаш деIараш.	42,0	15,9	1170	10950	1100	3550
ДаIанза дараш.	42,2	16,2	1260	11370	810	3630

Цу таблица тIара гуш да дийна долаш эза опыт еш дола хьайбаш тохкам беш дарел 16,4 процент совдаьнна хилар а яа мегаргйола продукци царех дукхагIа яьнна хилар а.

Опыт еш долча деIача коша юххьанца лоргача хана 4,1 килограмм елар хIаране, тохкам беш дараша — 3,7 килограмм. Опыт еш дараша 0,4 килограмм е 11 процент дукхагIа лу.

Кой бурилгаш Iайда даIар гIойленагIа да цоIаш аттагIа хиларга диллача а хьувкъаяра кхерам ца хиларга диллача а. Цо йиш хулийт хIанз санна катий долча хана ца а доIаш, уж дикка онда даьннача хана даIа, вешта аьлча 5—8 бутт баьннача хана. Иштта деIачул тIехьагIа кой теннагIа а тха дукхагIа луш а хул.

Цу тайппара, иштта деIача коех, хьалкхедарга кхы совнагIа мах дIабахийта ца безаш, дулхи тхаи дукхагIа доалл. Цул совнагIа кхыкхий а дикагIа хул, даIарга бода мах а ха а кIезиглу.

Нохч-ГIалгIай АССР-е эггара хьалхагIа бурилгаш Iувдаш 5—8 бутт баьнна кой даIа волавелар жа леладеча «Шелковской» племсовхозера ветврач нов. И. И. Суворов. Цу гIулакхо йиш хилийтар деIача коех продукт дукхагIа яккхарца цхьана селекционно-племенной болх дика чакхбаккха а.

Племенной гIулакха дика доаца 15—25 ди ха яьнна дола Iоахарий массаза а даIале хьалхагIа выбраковка е езаш хиларах зоотехнически персонал дукхаза а гIалат ювлаш моттигаш нийслу, хIаьта онда даьнначул тIехьагIа деIача уж гIалаташ гуча а дувл.

А. МОЧАЛОВСКИЙ,
ветеринарни станце Iилман болхло.

СЕРДАЛО
3-га оагI. 14 май, 1961 шу.

Доазол дехьара

Гизенга: алхха парламенто мара оттадергдац законахи демократически дола Iаьдал

РИМ, 10 май. (ТАСС). «Ерригача Конго алхха тхо цаIаш да ООН-а бокъонца сий деш, Кхерамзлен Совето шийна тIадилла деккар ООН-а Iаьдало кхоачашдар деза тхона». — аьннад Антуан Гизенге «Унита» яхача газета специальни корреспондентага.

«Нейтралитета политикана тIехьа да тхо, — аьлар Гизенге. — Шин блока юкъе дунен халкъий дерригача довнех тоам бар цезарах хинна ца Iеш, тха мехка эттача исторически хьалаца юьзаенна хьахинна я тха цIенача дег тIара позици. Конго кIезига дегIабена мохк ба, цун хIанз а боккха никъ бе беза, цIенача дегаца тхона новкъостал де безам мел болчоа хьадийла да тха мехка доазонаш. ЦхьабакЪда, укхаза воатIачо къайлагIа а гучахьа а Конго политически вахара юкъелелхилга дита деза. ЦIенача дегара бола доттагIий дукха беза тхона. Вокхар йоккха тIайгIа тIаенай тхона».

«ООН-а Кхерамзлен Совета укх шера 21 февралера резолюци кхоачашъяр деза тхона, — аьлар дIахо Гизенга. — Тхо тIехьа латта позицеш Конго ший лоIамегIа йола африкански паччахьалкхе хиларах бола цаI мара боаца тешам ба. Тананаривеи Кокийавилеи хиннача совещанешка оаха дакъа лаца тиганзар пхьаккха а парламенто харжанзеи оттаянзеи йолча «правительствашта» мукIарло ца дар бахьан долаш ца лацарал совгIа, уж совещанеш Конгона хийра долча низаша яьи Конго бокъонца долча хьашташа маяххара йоацаш цар решенеши хиларах». «Конго цаI мара йоаца законах йола орган лоархI оаха 1960 шера июнь бетта халкъо хержа парламент. — аьнна белгалдаьккхар дIахо Гизенге. — Алхха парламенто мара оттадергдац законахи демократически дола Iаьдал, алхха цун депутаташца хьалхашка мара ший бокъонаш Iойохкаргьяц тха правительства».

«Дика кхетадеш да оаха законах доацача низашца барт берг ца хилар, — аьлар законах йолча правительствана керте латтачо. — Конго политически вахара чухь бокъонца дола закон оттадергдолаш переговораш е раьза ца тхо. Вежараша вIаши боабеш бола тIом ца хилийта гIерт тхо, хIана аьлча, нийсхо йола тха позици, тха бокъонаш, тха программа дукхагIа долча Конго халкъо хьаллоацаш хиларо машарга бодача новкъа тхота толам боаккхийтаргхиларах теш тхо».

Алжирски патриотий демонстрацена топаш еттар

ПАРИЖ, 10 май. (ТАСС). Алжире цIаькха а Iодахад шоай даьхен кортамукъалеи лоIами баккха гIертача маьршача алжирски патриотий цIий. Кхоъ вийнеи иттанена човнаш яьи— иштта я Джиджелле хиннача алжирски патриотий машарерча демонстраце дакъа лоацаш хиннарий цIий Iодохийташ французски полицеи жандармереи даьча низий итог. Алжир яхача города малхбоаленгахьа 250 километр гаьна уллача цу портови городока улицашка дуккхача кхалнахеи кагирхошеи дакъа а лоацаш, Iарбашха болча наьха йоккхий демонстрацеш хилар селхан. Алжира ший лоIам балар дIадехаш бола демонстранташ лелхабе гIерташ, маьршача наха топаш етта йолайир «порядок лораеш долча низаша»...

Алжир кортамукъа йоаккхача Къаман фронта баьццаро-кIай байраккхаши «Алжира-кортамукъале!», «Даькъала хийла ханна йола Алжирски Республика правительство!» яха лозунгаши дар цу тайппара, кепайоазоно беча хоамах, ши эзар гаргга сат юкъе а волаш демонстраци хиннача Маренго яхача вокх алжирски городе а. Уж тайпа алжирций демонстрацеш хилар цхьайолча нах бахача кхыча моттигашка а.

АНГОЛЕРА ТIОМ

ПАРИЖ, 11 май. (ТАСС). Къаммукъадаккхара къовсама ала баьннача португальски колоне Анголе цIий Iо а ухийташ тIом латт гIайттараштеи колониальни эскараштеи юкъе. Къаьстта чIоагIа тIемаш да колоне къилбаседа районашка.

Укх тIеххьарча деношка кхы а чIоагIагIа лел Анголе гIайттарий гIулакхаш лоархIам болча стратегически пункташка, бувзамий наькъашка, аэродромашка. Анголера деча хоамех, гIайттараш дуккха а гулбеннаб Ненаге яхача районе (Къилбаседа Ангола).

ПАРИЖ, 11 май. (ТАСС). Франс Пресс яхача агентства корреспондента Лиссабонера беча хоамах, Португале премьер-министра паччахьалкхен министра Перейра селхан аьннад, хьалха Белге колони хиннача Конгоца доазув долча Ангола районе йолча португальски арме тIема наступлени йолаергья укх бетта.

Дукха ха йоацаш эргаяьккха Салазара правительство чIоагIо яь я, аьлар Перейра, Анголера тIом дIабаккха а тIемеи экономически чрезвычайни гIулакхаш чакхдаха а.

А. А. Громыкос Женеве яь заявлени

ЖЕНЕВА, 11 май. (ТАСС). Селхан укхаза Лаоса дош дувцача дунен халкъий совещане кхаьчай СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Андрей Громыко керте латта Советски Союза делегаци.

Ше Женеверча аэродроме махкаьчанге а А. Громыкос аьннад, Советски правительства шийна могар дергда нийса а духьале йоацаш а Лаоса дош къоастадараи Къулбехьен-Малхбоален Азера тIема кхерама кхуврч дIабаккхараи. Оаха дог доах, аьлар Громыкос, совещане дакъа лоацача кхычар а иштта гIулакх дергхиларга...

ФРАНЦУЗСКИ КОМПАРТЕ XVI-ГIА СЪЕЗД ХЬАЕЛЛАР

ПАРИЖ, 11 май. (ТАСС). Парижах йоаллача Сен-Дени яхача городе тахан Iуйрийна хьайийлар Французски коммунистически парте XVI-гIа съезд. Съезда балха повестка тIа оттадаь ши дош да: «Капиталистически монополей Iаьдала духьала, прогресс, кортамукъале, машар бахьан долаш, демократи юхаоттаяр а кердаяккхар а духьа лоаттабеча къовсамера берригача болхлойи демократически низийи цхьоагIо» яхача дешах йола ФКП ЦК отчетни доклад а (докладчик ва ФКП ЦК Политбюро член а ЦК секретарь а вола Вальдек Роше), хIаьта иштта парте лакхехьарча органашка хоржамаш цельга а.

14 мае кхаччалца хургья Французски коммунистически парте съезд.

Колонизатораш унзарбаьннаб

ПАРИЖ, 11 май. (ТАСС). Португальски Гвинее сихбаь парашютисташи «ударни отрядаши» ухийташ я Салазара правительство.

Биссао яхача керттерча городе а Португале цу африкански колоне кхыча районашка а моттигерча къамех болча наха йоккхий демонстрацеш ю португальски колониальни доала духьала. Iаьдало къиза таIазар дир цу халкъа цемонстрацешка дакъа лоацаш хиннарашта. Зигиншорера (Къулбехьара Сенегал) АФП агентства корреспонденто беча хоамах, Сенегалера кIалхарбовла кхийнача африканцаша аьннад, португальски салташа «дукха африканцаш» боабаьб, аьнна.

ХIанз Португальски Гвинее дукха африканцаш лувц колониальни полице. ТIеххьара кхаьчача хоамех, 50 совгIа африкански «националистски» деятель лаьцав.

Португальски Гвинеера «цхьатарра удаш ба» хIанз: колонизатораша шоай дезал Португале дIаухийт.

Китаерча доттагIашкара письмо

Дукха ха йоацаш Грознерча «Спартак» яхача Советски Союзе хьалхле яккхара къовсам лоаттабеча «А» классе чуйоагIача команда цIерах письмо денад Китайски халкъа республикера.

«Тха деза советски доттагIий, — йоах письмо тIа, — тхона, къонача волейболисташта дика довз шун команда ловзар, тха чIоагIа безам бар шуца хьоашал леладе. Тха «Спартак» яха команда вIашагIъеллай 1959-ча шера. Цу хана денз дикка ловза Iомаденнад тхо. Тайп-тайпарча яхьашка 26-зза дакъа лаьцад оаха, хIаьта 19-зза кот а даьннад. Цунах кхоачам бе лаьрхIа дац тхо, бакъдар аьлча сихха дегIа-м доагIа команда ловзар. Тха команде тренер вац. Цудухьа, тхона чIоагIа ловра оаш тха ловзар кхы а дикагIа хургдолаш тхона хьехамаш телар.

Спортсменаш хиларал совгIа дика а деш оаха, йоах дIахо письмо тIа, хIаьта эрсий мотт а дика Iомабаьб оаха».

ЦIаккха а дицлургдац тхона дIадахача шера тхоаш Китае безаме тIаэцар. Москвера тхо дIадолхача хана чIоагIа дукха дувцар тхона китайски спортсменаш спорт дукха езаш ба яхаш. Из бакъхилар. Пекине, Шанхае, Нанкине, Цзиняне, иштта кхыча моттигашка тхо долаш бIаргагора тхона балхара йистебаьнна кагий нахи мехкарийи спортивни зале, стадионе ухаш.

Спорт дукха езаш миллионаш нах ба Китае. Цудухьа шерра-шера дуккха а дукхагIа хул Китайски Халкъа Республика спортсменаш.

Къаьстта из дика бIаргадейра китайски волейболисташ ловзаш. Массехк шу хьалха европейски командана иштта духьал отта низ болаш яцар китайски волейболистий команда.

ХIанз кхы тайпара латт из гIулакх. Китая клубни командаш а моллагIча командашца ловзалургйолаш я.

Эгтара хьалха лейзар тхо Цзиняне. Российски спортсменашца ловзаш яр Шамдуньа провинце сборни команда. Ловзар дIадоладалалехьа хьажа баьхкараша безаме тIайийцар тхо.

Китае долаш дукха хIамаш дейзар тхона. Тхо хилар металлургически завода болхлой болча, юртбоахама коммуне, физкультура институте, пионераш болча, иштта кхыча моттигашка.

Китайски Халкъа Республике оаха даьккха 23 ди цIаккха а дицлургдац тхона.

ЧIоагIа баркал оал оаха китайски волейболисташта иштта безаме цар письмо дейтарах, хIаьта дика толамаш цар дахар а лов тхона. Уж кхы а чIоагIагIа, дикагIа ловзаш хилара новкъостал дергда оаха.

Сурта тIа: письмо дейтараш — Китаера «Спартак» яхача командацара ловзархой.

В. ИВАНОВ,
СССР спорта мастер.

Вай студенташ болча

Дика специалисташ а хинна цIабоагIаргба уж

Дукха ха йоацаш институте комсомольски комитета заседани яр. ДIахо бе безача комсомольски балха план яр ювцаш хиннар. Плана тIара хIара хаттар ше Iодийшача комсомола комитета секретарь гулбенна багIача комитета членашка хоаттар: «Иштта мегаргдий?» е «ТIатоха хIама дий шун?» — аьле. Цхьацца хIама тIа ца тохаш, е хувцца ца хувцаш нагахьа хаттар дисацар. Дукха пайдана дешаш плана юкъеккхихьар чIоагIа уйла тIа а яхийта ладувгIаш баьгIача, механически факультета шоллагIча курсерча студента Муцаев Атласа, йиъллагIча курса студента Б. Дударова, иштта кхыбараша. Юххера а дуккха хувцамаш даьчул тIехьагIа план чIоагIийр.

Иштта шойла дага а бувлаш кийчъю студенташа-комсомольцаша шоаш кхоачашъе лаьрхIа моллагIа а мероприяти, иштта хIара ди тIехьагIа тоалуш, чIоагIлуш хьадена Орджоникидзерча Къилбаседа-ХIирий юрта боахама института студенташта — эрсашта, украинцашта, черсашта, нохчашта, хIирашта, гIалгIашта, дагестанцашта, иштта кхыча къамех бараш та юкъера доттагIал.

...1957 шера дар из. Институте деша дIаэца шоаш, аьнна заявленеш елар нохчашхеи гIалгIашхеи волча массехк кагирхочо. Хьа тIа эттар лоархIамегIа йола ха — институте дIаэцара экзаменаш дIаяла еза ха. Дика дIаяла вIаштIехьдаьлар экзаменаш — царех института студенташ хилар, дIакхийтар уж дуккхача къамех болча студентий дезалах. Дешар дика Iомадара тIехьа чIоаггIа къа а хьегаш даяхар ха—цхьа шу мара дисадац цар институт йистеяккха. ЧIоагIа дегIабаьхкаб уж. Кхо-диъ шу хьалха хинна берий оамалаш, къамаьл деча хана юха гIерташ, эхь хеташ хилар дIадаьннад. ХIанз моллагIча темах а хьоца къамаьл дулу царга.

ТIехьагIа хIара шера кхы а тIаихаб цига деша Нохч-ГIалгIайчера кагирхой. ХIанз тайптайпарча факультеташкеи курсашкеи дешаш 80 совгIа саг нохчои гIалгIаи ва цу институте.

Института проректора нов. Фесика а механизаце факультета декана нов. Глуховскойс а шоашца къамаьл деш белгалдоах, институте дешаш бола Нохч-ГIалгIайчера баьхка дуккха дукхагIа бола студенташ шоаш кара лаьцача гIулакха хам беш, института общественни вахарца дакъа а лоацаш шоай дешара гIулакх дика чакхдаккха могаргдолаш ба, яхаш. Из иштта хилар бакъду студентий гIулакхаша. Дикеи тIехдикеи дешарца белгалбаьннаб механически факультета кхоалагIча курсера И. Ахильгов, А. Бузуртанов, йиъллагIча курсера У. Исмайлов, К. Аушев, зоотехнически факультета цхьоалагIча курсера Ш. Хашагульгов, шоллагIча курсера С. Герриханов, кхоалагIча курсера А. Арсимерзуев, У. Эльхажиев, агротехнически факультета кхоалагIча курсера Х. Хатуев, иштта кхыбараш а. ХIаьта агротехнически факультета йиъллагIча курсера Л. Татаев дерригача предметашта тIехдика дешаш ва.

Укх шера механизаце факультет йистеяьккха воалл Аюп Кодзоев. Юрта боахама производства инженер-механик а волаш Нохч-ГIалгIайчене болх бе цIавоагIаргва из кастта.

— Тха доттагIаша — нохчашхеи гIалгIашхеи болча студенташа хьинаре дакъа ца лоацаш цхьаккха общественни балха участок яц институте, хIаьта уж юкъе боацаш цхьаккха общественни мероприяти а чакхъялац тха,— йоах института комсомольски комитета секретара Каргиев Володе.

КхоалагIча курсера Товсултанов Дари комсорг ва. Комсомола комитета сийлен Доска тIа доал цун сурт. Б. Дударови А. Муцаеви комсомола комитета членаш ба, хIаьта йиъллагIча курсера У. Исмайлов института студенчески Совета председатель ва, иштта тайп-тайпара общественни балхаш деш кхы дуккха а ба.

Цхьа дезал санна барт-цхьоагIо йолаш шойла чIоагIа доттагIал леладеш ба института студенташ. ДоттагIлен сайренаш ю институте, цхьана театрашка, кино ух, шойла дIа-юха новкъосталаш ду.

Дика специалисташ а хинна цIабоагIаргба Нохч-ГIалгIайчера баха кагирхой.

С. СУЛТАНОВ.

Доккха денал, йоккха говзал

...Леккха урагIа а баха цирка артисташа гимнастически упражненеш дIайолайича зрителаш чIоагIа теркам тIабахийта хьежар царга. ЦаI шоллагIчул халагIа йолаш яр еш хинна упражненеш. Эггара тIехьара упражнени а яь уж Iобессача цецбаьннача зрителаша чIоагIа тIоараш деттар артисташта дег тIара баркал оалаш йоккха говзал йолаш, денал долаш уж хиларах.

Иштта дIайолаелар 7 мае Грозне гастроле енача союзгосцирка программа. Хьалхара номер гайтараш бар цхьан хана Грозне бахаш хинна гимнасташ БоландингIар.

Союзгосцирка программа ерриган сакъердаме я. ХIара номер ший тайпара а чIоагIа чоалхане а я. Цхьатарра дукха езаелар зрителашта китайски артисташа Ван-чупIар а гайта номераш, артисташа БацевичгIара этюд, МинингIар ше-шегIа латтача лоамеца яь акробатически упражненеш, БородулингIар турника тIа ловзар, эквилибристаша АндроновгIар бекъаца яь упражненеш, ЛапинагIара пластически этюд, акробаташа ФедоренковгIар, Борисова, Влазнова яь упражненеш.

Сакъердаме яр ДемашгIар Iомаяьча говраш тIа багIаш гайта номераш. Тайп-тайпара халхараш ду говраша музыках талха ца талхаш.

ЧIоагIа дика чакхъяьхар шоай номераш Якушевас Iомадаьча жIалигаша.

ШоллагIча отделене Iомадаьча оакхарашца тайп-тайпара чоалхане номераш гойташ вар эрсий эггара хьалхара укротитель РСФСР-а заслуженни артист Н. П. Гладильщиков. Оакхарий кара Iомадара йоккха говзал йолаш ше волга цIаькха а хьагайтар цо.

Цирка артисташа хьахьокх советски цирк йоккха говзал йолаш долга.

А. МАРЦЕВ.

Тоабе беза библиотекай болх

Шерра-шера юрташкарча а райцентрерча а библиотекай книжни фонд совъяккхара пачхахьалкхено тоъам боллаш ахча хьахец Наьсарен района.

Кхоачашдирий-теш цу хьакъехьара шоай декхараш Наьсарен районерча библиотекаша 1960 шера? Дизар.

Шоай юрташкарча библиотекашта литература эцара хьахийца ахча дерригa дIа а ца дохийташ, дикка книжкаш ца эцаш йисар Долакха-Юртара, Наьсар-Кертера, Аьлти-Юртара, Пхьилекъонгий-Юртара Советаш. Цхьа сом ахчан книжкашка дIадахийтанзар 1960 шера Буро-КIалхарча юрта Совето. хIаьта Пхьилекъонгий-Юрта чуйоагIаш йолча ГIаьзи-Юртарча библиотекага а цхьа сом кхачанзар.

Дукха никъ кхихьар цигарча библиотекай заведующеша новкъосташа Харсиеваси Муталиеваси. Бакъда, из никъ зехьа бейра цар. Цудухьа книжни фонд кIезигьелар цар укх шера. Доккха гIалат даьлар юртий Советашкара, библиотекай болхлошкара шу йистедоаллаш мара книжкаш ца эцарах, хIана аьлча цхьатарра ерригача районо уж эцаш хилча, деззар харжа тарлац книжка.

Укх шера а хIанзалца цхьацца бахьанаш а доахаш тIехьатетт юртий Советаша книжни фонд шерьяра гIулакх.

ХIара кварталах цкъазза уж эцаш а хоржаш а хилча шоашта къоастадаь ахча дерригa дIадахийта а дезза книжкаш эца а тарлургдар цар. Укх шера а хьахийцад шортта ахча цу гIулакха.

Района культура отдело массавола библиотека болхло декхарийла ваьв, укх хьалхарча ах шера лаьрхIа литература таргIарча деношка ийца даккха, хIаьта дIахо йодача хана хIара кварталах хан-ханнахьа из ийде а. ХIанз из гIулакх сеца латт юртий Советашка хьежаш.

Библиотекашта кхоачамбоацаш я книжкай тархеш. Культура министерства фемпромкомбинате я уж.

Наьсарен райисполкомо ханнахьа оарцагIъяха еза юрта Советаш библиотекаш книжкашцеи тархешцеи Iалашъяра.

У. АБАДИЕВ,
Наьсарен района культура отдела заведующи.

Пионерски двухлетка кхоачашъеш

Соахка октябрь бетта пионераша шоай шин шера лаьрхIа план оттаеча хана Грознерча № 49 йолча школа пионераша доккхий декхараш тIаийцар. Цар лаьрхIар, «семилетка спутник» яха сийлен цIи шоай дружина яккхара тIехьа къовсам лоаттабе, 138 тонн металлолом гулъе, Боевая яха улица гаьнаш егIа тоае, хозъе, школа гонахьа гаьнаш йогIа, школьни пионерски театри кинотеатри вIашагIдолла, керда классни цIа хьалдеча комсомольски организацена новкъостал де, школа спортплощадка тоаяь кийчъе, № 14 йолча машиннаькъахой детсада шефство лелае, иштта кхы дуккхадараш де а.

Ах шу совгIа ха мара яьннаяц цар уж декхараш тIаийца, бакъда пионерски двухлетка кхоачашъяра тIехьа дукха балхаш де вIаштIехьдаьннад школа пионерий. 52 тонн металломи 441 килограмм макулатуреи гулъяьй, машиннаькъахой парки Боевая яха улицеи гаьнаш егIа тоаеча, кийчъеча, школа кови пришкольни участоки кийчъеча дукха къахьийгад. Машиннаькъахой культура ЦIагIа болх беш да «Космос» яха пионерски кинотеатр, хьалдаьд 45 квадратни метр йола классни цIа, массанахьа а самообслуживани я, пионера-инструктора хьалхле а лелаеш болх беш да школьни пионерски театр, халкъа демократе мехкашкарча пионерашка письмош кхахьийтара гIулакх вIаштIехьдаьккхад. Пионерски дружина 4 отряда хIанзехьа а еннай «семилетка спутник» яха сийлен цIи, хIаьта вож отрядаш из цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш я.

№ 49 йолча школа пионераш хIанз ССКП XXII съезда сийна шоаш тIаийца керда декхараш кхоачашдеш ба.

Кастта чакхдаргда дешара шу, хьакхоачаргда пионерски ахка. Школа цхьабола пионераш республикерча тайп-тайпарча лагерашка, хIаьта дуккхабараш городской лагере салоIаш хургба, бакъда ахкан каникулаш йолча хана а хьинаре къа а хьегаш шоай двухлетка кхоачашъе лаьрхIад цар.

С. КОТИЕВ,
Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен института студент.

„ЕР ХУРГДА 1961 ШЕРА“

Вай республике мел вахача сага ха безам ба 1961 шера республика промышленность, юрта боахам, культура, халкъа образовани мел дегIайоагIаргья, мел заводаш, фабрикаш кхыйола гIишлош хьалъергья. Цу дерригача хаттарашта жоп лу ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдело оттадаьча, Нохч-ГIалгIай книжни издательства арахийцача «Ер хургда 1961 шера» яхача гойтара пособе альбомо. Альбоме хоза кийчдаь 28 сурт да чудоагIаш. Цар хьахьокх укх шера вай республике бюджетни ассигновани дIа-юха нийсъяр промышленни продукци арахецара боарам мел лакхлургба, мел доаккхаргда мехкдаьтта, газ, электроэнерги, гIишлош хьалъю материалаш, машиностроене мехкдаьтта чакхдоаккхача, химически, кхачан, ейгача промышленносто арахецаргйола продукци хьахьокх альбома тIа.

Семилетка кхоалагIча шера юрта боахам дегIабоалабара хетаяь «Ялат», «Хьайбаех йоаха продукташ», «Шекар доаккха свекла», «Комсаш», «Сомаши баьца даараши», «Хиш дехка лаьташ», «Юрта шефство лелаяр», яха плакаташ а да альбома тIа.

Иштта цу тIа белгалъяьй нах чубаха гIишлош хьалъяра гIулакх мишта дегIадоагIаргда, къахьегамхой хьашташ мишта лакхлургда, дIахо йодача хана культура мишта дегIайоагIаргья, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой унахцIено лораяраи чIоагIъяраи болх мишта тоалургба.

Цул совгIа альбома тIа шерра хьахьокх 1961 шера вай республикерча къахьегамхоша тIаийца социалистически декхараш.

ЧIоагIа пайда баргба альбома тIарча материалех беседаш, лекцеш ешача, стендаш кийчъеча хана.

Доккха новкъостал дергда агитатораштеи пропагандисташтеи «Ер хургда 1961 шера» яхача гойтара пособе альбомо.

ХIанз книжкаш дохкача тикашка дохкаш да из альбом.

Ф. КОЛЕСНИКОВ.

Керда техника технически прогресса лард я

Нохч-ГIалгIай совнархоза мехкдаьтта даккхареи газовии промышленноста Управлене инженераш-промысловикаш, Гипрогрознефта проектировщикаш, совнархоза, Грозненски мехкдаьтта а Iилма-тохкама а институтий викалаш, ЦРМЗ-еи автоматика института Грозненски филиалеи конструкторааш тIа а болаш совещани хилар. Укх таргIарча шерашка мехкдаьттаи газовии промышленносте хургйола керда техника йийцар цу совещане. Мехкдаьтта даккхара эша керда техника хьаяра гIулакхаш леладеча Азербайджански Машиностроительни института директора — Ленински преме лауреата нов. А. А. Даниэляна яьча докладага чIоагIа уйла тIаяха ладийгIар совещане хиннараша.

1962-ча шера хьае йолалургья, аьлар нов. Даниэляна, 1000 атмосфер давлени хилча а болх бе могаргдола фонтанни арматура. КIедж етташ мехкдаьтта дувлаш йола моттигаш дукха хиларах из тайпа арматура чIоагIа эшаш я Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахошта.

Насосашца мехкдаьтта доаккхаш йола качалкаш а геттара эргаяьха тоалургья. ХIанз Союзе долаш долча качалкай пхе тайпанна 31 керда тайпа тIаккхетаргда. Цох торо хургья хIара скважине эш-эша тайпа качалка оттае а мехкдаьтта дукхагIа даккха а, электроэнерги кхое а. Мехкдаьтта даккхарга дIабода мах чухнахьа боаккхаргболаш а из доаккхилга сихде тардолийташ а хургья гидравлически болх бергбола ЕН-15-10 яха качалкаш.

Дика болат цу гIулакха доаде а ца дезаш, станокий-качалкай бIарчча оатхалаш аьшкабетонах хьаяь йола качалкаш я хIанз Баку цхьаццайолча скважинашка мехкдаьтта доаккхаш. Цу прогрессивни наькъаца вай республике а мехкдаьтта даккха доладелча торо хургья эзараш тоннаш металл кходе.

ТIоанаш гидравлически дохадара эша керда оборудовани хьае йолалургья 1962-ча шера. Цу шерре а иштта промышленни тохкамбе йолалургья 4 АН-700 атмосфер яха насосни агрегат а.

Доккхий хувцамаш хургда мехкдаьтта скважинашка кислоташ тохара эша оборудовани хьаяра даькъе а. 500 атмосферага дIаккхоачаш давлени а йолаш, кислота чуяхийта «Азинмаш-30» яха специализированни керда агрегат а я кастта хьаергйолаш. Бурув теха даьначул тIехьагIа массехказа сихагIа мелови скважинашкара мехкдаьтта даккха торо хулийтаргья цу агрегато вай Нохч-ГIалгIай республике.

ХьатIадоагIача шера кхоачаргйолча газомоторни кердача компрессораша торо лургья вай промысловикашта, газопроводаш ца хилар бахьан долаш хIанз зехьа йоагаш латта газ 350—400 атмосфер йолча давленеца тIоанашта юкъе чуахийта. ХIанз Карабулака, Вознесенка, Iаьлий-Юрта промыслашка хьалуш пайда а боацаш йоагаш латта газ тIоанашта юкъе чуяхийтача итташ эзараш тоннаш дукхагIа мехкдаьтта даккха торо хургья.

КIоаргача скважинашка насосашца мехкдаьтта доахаш я вай совнархоза скважинашцара 90 процент. Лаьттан кIалхара а капитальни а ремонт эшаш хул цу скважинашка. Цу балхашта йизза механизаци ергйолаш керда агрегаташ я хьаеш.

ХIанз 80 атмосфер йолча давленеца скважинаш чура цIенъеш йолча агрегаташта меттел, 160 атмосфер давленеца из болх бергболаш, керда агрегаташ кхоачаргья кастта мехкдаьттахошка. ХIаьта 1963-ча шера 320 атмосфер йолча давленеца из болх бергболаш йола агрегаташ а хургья.

1962-гIа шу юкъедахача хана скважинашта капитальни ремонт еча цехашкарча ремонтникашка «А» яхача алапа кепехь а йолаш керда вынкаш кхоачаргья. Бурув тохаш йола инструменташ Iочуухийтилга, хьалтIайоахилга аттача доаккхаш а лаьттан кIалха ремонт еча авареш ца хилийта тардолийташ а керда механизмаш хургья.

Мехкдаьтта даккхара кердача оборудоване конструкцешка чIоагIа зембоаккхаш хьажа а хьежа, из ерригa техника кхы а дикагIа хургйола лукха хIамаш белгалдаьхар Грозненски инженерашеи конструкторашеи. Цу хьакъехьа дуккха а пайдане къамаьлаш дир Старогрознефта нефтепромыслови Управлене керттерча инженера нов. В. Г. Бабукова, автоматика Ерригсоюзни института грозненски филиала воккхагIча конструктора нов. Б. Обиднова, инженераша-промысловикаша нн. Базилевске, Шаповалова, технически Iилмай кандидата нов. К. Г. Оркина иштта кхыбараша.

Кастта арахеца кийчъеш йолча кердача технико доккха новкъостал дергда Нохч-ГIалгIай совнархоза мехкдаьттахошта ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Даьхено эггара дикагIа йола оборудовани лу мехкдаьттахошта, мехкдаьттахоша маьшша «Iаьржа дошув» лургда дукха езача Даьхенна.

Р. ТУРЛОВ,
Совнархоза мехкдаьтта даккхареи газовии промышленноста Управлене воккхагIа вола инженер.

ЛадувгIа радиога

14-ча мае: 16.00 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.20—«Поэта Сулаева творчествах» передача (нохчий меттала); 16.40 — УнахцIенон журнал (нохчий меттала); 17.00 — Москвера трансляци; 17.15 — РадиоладувгIархой заявкех концерт.

УКВ: 9.00 — Ильинский «Левитани Чехови» — радиопостановка; 10.24 — художественни самодеятельноста концерт; 10.49 — Ваннадзе «Вахара хозал сенца я» — передача; 18.00 — Москвера трансляци; 19.01— Жуховицкий «Лоамашта духьал» — радиопостановка; 19.51 — нохч-гIалгIа ашарий концерт; 20.10— Москвера трансляци;

15-ча мае: 6.35 — «Чехословаке компарте шовзткъа шу» — статья (нохчий меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Сагвеза яха сурт увттадеш» — беседа (эрсий меттала); 18.15 — общественно-политически передача; 18.28 — Дагестана музыка; 18.48 «Къахьегамца даьккха ираз» — очерк (гIалгIай меттала); 17.00 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — промышленноста болхлошта передача (гIалгIай меттала); 17.25—ашарий антракт; 17.30—керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Альпинизм — майрабарий спорт» — беседа (эрсий меттала); 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — радиоладувгIархой письмоех передача (нохчий меттала); 18.30 — халкъа турпалхоех иллеш.

УКВ: 9.00 — «Халкъий доттагIал» концерт; 9.50 — Гаджикасимов «Городех дола иллеши стихаши» — концерт; 10.40 — кагирхой иллей концерт; 19.01 — Книппер «Тайга дог» — опера-легенда; 20.21 — «ДоттагIлен концерт»; 21.10 — Колиненко «Сергей Лазо» — симфонически поэма; 21.23 — Зив — «Дивертисмент»; 21.35 — передача: «Довзалда шоана, новкъостий» (передача дIахьу Державин Михаила).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Халкъ сомадоалаш латт».** (ХIиндий фильм, 2 сери цхьана). Доладу: 10, 1.05, 4, 7.05, 10.

ЗIамига зал № 1 — Берий сеанс— **«Хьа доттагIий».**—Доладу: 8.30, 10.30, **«Никъ йистебоал».**—Доладу: 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Халкъ сомадоалаш латт».** (ХIиндий фильм, 2 сери цхьана).—Доладу: 9, 12, 3, 6, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«ТIакIалтIа теха бай».** (2 сери цхьана).—Доладу: 9.15, 12.55, 4.35, 8.15.

15 мае денз ерригача залашка **«ТIакIалтIа теха бай».** 3-гIа сери.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс—**«Даим йолча бийсан къайле».—Доладу 9.**

«Юха а Iуйре».—Доладу: 9, 11, 1, 3, 8.20, 10.10.—**«ТIакIалтIа теха бай».** Доладу: 5. (2 сери цхьана).

15 мае денз—**«ТIакIалтIа теха бай»** 3-гIа сери.

РЕДАКЦГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретарь — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03078. Заказ № 2852